Journal of Social Sciences of Mus Alparslan University

anemon

Derginin ana sayfası: http://dergipark.gov.tr/anemon

Araştırma Makalesi ● Research Article

The Post-Earthquake Daily Life: A Phenomenological Study of the Experience of Homelessness

Rukiye Geçer*

Abstract: In this study, the effects of homelessness on daily life as a physical loss of space resulting from the devastating effects of earthquakes are discussed. It is claimed that homelessness is a background way of life. The systematization of the earthquake process as daily life before the earthquake, the moment of the earthquake, and after the earthquake as a long-term effect elaborates this claim. The study found that individuals who become homeless after devastating earthquakes also experienced the problem of homelessness before the earthquake, and that they interpreted this experience with an indifference resulting from this process. In-depth interviews were conducted with 10 participants who were potentially affected by homelessness after the earthquake. The coding emphasized in the participants' evaluations of these processes drew attention to the portrayal of homelessness as a 'state of being dilemma '. The interviews revealed that the participants viewed homelessness as a permanent experience, with spatial mobility after the earthquake pointing to both a temporary and settled life experience. The experience of homelessness for the participants represented a state of vulnerability that was not felt outside but was not felt inside either, between the insecurity of living on the street and the comfort of being at home. This situation highlighted a long-term process of vulnerability beyond the strategy of simply surviving and continuing the life as usual during the earthquake.

Keywords: Earthquake, everyday life, homelessness, phenomenology.

Deprem Sonrası Gündelik Hayat: Evsizlik Deneyimine Yönelik Fenomenolojik Bir Çalışma

Öz: Bu çalışmada, depremlerin yıkıcı etkisi sonucunda ortaya çıkan fiziksel bir mekân kaybı olarak evsizliğin gündelik hayata etkileri ele alınarak, evsizliğin bir arka plan yaşam biçimi olduğu iddia edilmektedir. Deprem sürecinin, deprem öncesi gündelik hayat, deprem ânı ve uzun vadeli bir etki olarak deprem sonrası şeklinde sistematize edilmesi, bu iddiayı detaylandırmaktadır. Bu paralelde, yıkıcı depremler sonrasında evsiz kalan bireylerin, deprem öncesinde de evsizlik problemi yaşadığı, bu süreçten kaynaklı bir kayıtsızlıkla deneyimi anlamlandırdığı fark edilmektedir. Araştırmada, deprem sonrası evsizlikten etkilenen ve etkilenme potansiyeli daha yüksek olan 10 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların söz konusu süreçlere ilişkin değerlendirmelerinde vurgulanan kodlamalarla, evsizliğin bir "arada kalma hâli" olarak betimlenmesi dikkat çekmiştir. Görüşmeler sonucunda; katılımcıların, kendilerini düzenli hayat sürebilecekleri bir evlerinin olmaması ile sokakta yaşayamamaları arasında ifade etmesi arka plan yaşam biçimi iddiasını doğrulamaktadır. Katılımcılar bu şekilde evsizliği kalıcılaşmış bir deneyim olarak anlamlandırmaktadır. Bu anlamda, deprem sonrası mekânsal hareketlilik katılımcılar için hem geçici hem de yerleşik bir yaşam deneyimine işaret etmektedir. Dolayısıyla katılımcılar için evsizlik, sokakta yaşamanın güvencesizliği ile evde olmanın konforu arasında, dışarıda olmayan, ama içeride de hissettirmeyen bir kırılganlık hâlini temsil etmiştir. Söz konusu

Cite as/ Atıf: Geçer, R (2025). The post-earthquake daily life: a phenomenological study of the experience of homelessness. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *14*(1), 172-217. http://dx.doi.org/ 10.18506/anemon.1698114
Received/Geliş: 13 May/Mayıs 2025
Accepted/Kabul: 18 Nov/Kasım 2025
Published/Yayın: 30 Apr/Nisan 2026
e-ISSN: 2149-4622. © 2026 The Author(s). This article is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial4.0 International License (CC BY-NC 4.0): https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

durum, yalnızca deprem ânında hayatta kalma ve yaşam akışını sürdürme stratejisinin ötesinde uzun vâdeli bir savunmasızlık sürecine işaret etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, gündelik hayat, evsizlik, fenomenoloji.

* Dr. Arş. Gör. Samsun Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü ORCID: 0000-0001-7149-7606 rukiye.gecer@samsun.edu.tr

Introduction

> "Home enables us to say this to everything and against everything: despite all difficulties the world, I will be someone who settled down in it."
>
> (Bachelard, 2014, p.77)

The number of studies examining the sociological context of disasters, particularly earthquakes, has been increasing. Despite this increase, there remains a lack of in-depth research on how earthquakes affect the daily lives of different social groups. The fact that earthquakes signify a social event stem from their restriction of human experience and their comparison of humans with a destructive way of life in terms of the loss and regaining of experiences. From this perspective, earthquakes have long-term effects on both social structures and individuals' everyday lives. This study focuses on these long-term effects.

One of the significant problems arising after devastating earthquakes is the damage to residential areas. Turkey's location on active fault lines and its potential to face earthquake risks at any moment indicate that the issue at hand is becoming increasingly important. For example, in the August 17 earthquake, which preceded the Kahramanmaraş earthquake, the number of homes destroyed or severely damaged was reported to be 66,441 (Parliamentary Inquiry Commission, 2000, p.36). In the less severe Izmir earthquake, 718 buildings were destroyed or severely damaged (Parliamentary Inquiry Commission, 2021, p.15), in the Elazığ earthquake, approximately 33,688 (Fırat, 2020, p.170), and in the Maraş earthquake, 657,960 (Parliamentary Inquiry Commission, 2023, p.311) buildings were destroyed or severely damaged. Although the figures given appear to be mere numbers, the seriousness of the situation becomes more apparent when the number of affected households is taken into account. Dawid Alexander focuses on the physical restoration of losses incurred after an earthquake. Alexander (2010, p.325-342), states that the basic daily needs of families and individuals left homeless, along with the destroyed and severely damaged buildings, were provided by the state administration. In this context, support was provided to residents of the housing complexes, including cutlery and bedding, to address the material losses incurred. On the other hand, the lack of external services in established complexes, inadequate infrastructure, and, beyond that, employment problems may arise. According to the Italian Government's Disaster Policy, Alexander reports that 67,500 people were left homeless and 26,000 people were unemployed. It is also noted that problems such as the destruction of historic buildings in earthquake-stricken cities and the environmental pollution caused by debris during the demolition of damaged buildings significantly affect the daily lives of earthquake victims.

The financial needs of individuals left homeless after the demolition of damaged and severely damaged buildings for shelter, facilitate life after the earthquake, but its long-term effects continue. The resulting employment problems, loss of historical heritage, and the impact of debris on daily living spaces are just a few of these long-term effects. In this context, various ways of rationalizing the disaster arising from this situation are discussed (Alexander, 2005, p.25-37).

Fothergill refers to the "catastrophic experience" created by disasters. From this perspective, a significant portion of individuals exposed to disaster experiences seek meaning that allows them to rationalize the event. While some of those affected define the disaster in terms of divine power, others define it in terms of living in high-risk areas with potential for disaster. In this way, disaster victims create a chain of reasons for the negative assessments placed upon them (2003, p.660). It is striking that earthquakes constitute a catastrophic experience in terms of their emotional, intellectual, and behavioral destruction of human life, as well as their disruption of people, time, and space. Indeed, earthquakes are

not merely spatial disasters but disaster experiences that cause the loss of the rhythm of daily life as a whole. Especially for individuals in the low-income group, or those who experienced material insecurity before and after the earthquake, the earthquake process is an experience involving exclusion and vulnerability. In this sense, individuals encounter a loss of rhythm in terms of belonging, security, social relationships, and life practices. Therefore, homelessness, as a recurring aspect of life, has a profound impact on individuals' experiences.

This study examines after the earthquake experiences of homelessness among individuals affected by the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes from a phenomenological perspective. The defining focus of the research was the phenomenon of homelessness.In this study, the phenomenon of homelessness was designed within the context of individual and social meaning worlds and the rhythm of daily life. The earthquake process was examined not only in terms of the moment of the earthquake or its aftermath, but also within the context of yesterday, today, and tomorrow. Therefore, the impact of these processes on the experience was considered significant. To observe this impact, attention was drawn to the loss of routine and the rebuilding of routine, the difficulties experienced, and the social-emotional changes individuals living in temporary shelters, such as tents and container cities, underwent.

After an earthquake, individuals face homelessness as a spatial loss, which also encompasses vulnerabilities and loss of lifestyle. This situation demonstrates that homelessness is not merely a problem of the past or present, but one that also shapes the future. In this study, homelessness is viewed within the context of yesterday-today-tomorrow as a loss of social belonging, material and emotional security, and routines.

The importance of the research lies in drawing attention to a point that has not been sufficiently emphasized in sociological studies on earthquakes. This point is homelessness. This point, which involves the loss and regaining of daily life, is understood through the experiences of individuals with a high potential for being affected by earthquakes in the after-disaster process. From this perspective, the study will support research on the social belonging of individuals with a high potential for being affected by earthquakes in the aftermath of earthquakes process.

Literature on Earthquakes and Everyday Life: A Conceptual and Theoretical Assessment

Conceptual Context

A crucial aspect of understanding earthquakes is that they are events with potentially hazardous impacts. An earthquake becomes an interactive problem when it is an extreme event resulting from the intersection of a hazardous element with the social system or human use (Perry, 2007, p.1-14). When considered within this framework, the earthquake causes the community to be shaken in such a way that its order is disrupted in the face of the physical event it encounters. Factors such as the community facing a threat to time and space, needing to restructure and reorganize, are noteworthy. From this, it is understood that the earthquake, which poses a danger, restricts human action and disrupts the order of human life, is not merely a natural event. The capacity of communities to be affected by natural events parallels the possible differences in emergency management, including disaster preparedness, damage mitigation, response, and recovery. In this sense, the process of reconstruction and reorganization (Dahlberg vd., 2016, p.2), which involves a shaken community's struggle to restore order, also varies. As quoted from Fritz, "destruction concentrated in time and space to the extent of disrupting the social structure, starting with the physical presence of members" (Dahlberg et al., 2016, p.4) varies according to these stages.

Considering the damage that disrupts social structure, the interaction between disasters and people is a crucial issue that must be taken into account. In terms of the nature of disasters, interventions such as building on soft ground, constructing housing without sufficient and quality materials, establishing settlements in cities built on riverbeds where losses occur due to floods and flash floods, or establishing a settled order in areas at risk of volcanic eruptions require the interaction between disasters and people to be accepted from the outset (Can, 2020, p.17). From this perspective, it is clear that structures and their inhabitants cause physical damage before the collapse of the social structure. Çağlar Akgüngör

(2010, p.4) also states that disasters are social events rather than physical events. The disaster process is a period that disrupts or interrupts people's daily activities due to physical events, causes individuals to lose control over social processes, affects almost all aspects of daily life, and leaves people facing uncertainty. Threats to the systems that sustain society create a crisis environment from a social and individual perspective. Values that lose their meaning due to violence, destruction, and damage further intensify crises. When individuals lose the safety net they have created for themselves and their loved ones (Boın & T'Hart, 2007, p.43), they face the uncertainty mentioned above. In this respect, the physical destruction caused by earthquakes also means disruption in daily life. When individuals encounter the effects of earthquakes, they perceive their situation on two levels. First, individuals shape their current preferences and needs in response to the disruptions occurring in the physical environment, then they act according to how they perceive these disruptions (Couch and Kroll-Smith, 2010; akt.Akgüngör, 2010, p.5). From both perspectives, the subject of the earthquake is the human being who creates and destroys the structure. At the same time, humans are affected by this creation and destruction. In this context, the earthquake derives its impact from both stages outside of individuals, such as disaster preparedness, damage mitigation, intervention, and recovery, as well as from the vital possibilities that guide individuals' perceptions of these stages.

The level of preparedness, mitigation, response, and recovery shapes the disaster potential of an earthquake. Preparedness, which refers to the adequacy of resources and interventions to mitigate damage during an earthquake, is crucial in terms of controlling disaster scenarios. After an earthquake, individuals encounter disaster to the extent that they are prepared for the process. The low cultural and economic capital of individuals, the weakness of social networks, and the near absence of disaster social capital affect people's spatial preparedness. These points determine the level of disaster. Individuals who are more vulnerable in the face of catastrophe create a more fragile social group and respond to the situation more vulnerably (Akçakaya & Him, 2020, p.13). Ben Wisner and colleagues (Wisner el at., 2003, p.6-15) outline the categories that create vulnerabilities based on social characteristics such as gender, age, health status and disability, ethnicity, caste, religion, and socioeconomic status. These categories show differences in susceptibility to earthquakes. For example, building homes in flood zones and farming on volcanic soil present both opportunities and dangers for people. Similarly, a farmer who cultivates volcanic soil rationalizes his residence as an opportunity to escape poverty and earn a living.

Michael Zakour and Evelyn B. Harrell (2008, p.28-29) note that this vulnerability can be observed in individuals and groups who are prone to exposure to hazards in occupational, social, and physical environments. Individuals and groups living in older housing with limited insurance coverage and fewer financial resources are more vulnerable during and after an earthquake. Indeed, these individuals lived in older city centers with outdated infrastructure prior to the earthquake. Therefore, it is crucial to understand the impact of the earthquake and determine who is vulnerable and to what extent in the aftermath of earthquake period. In this sense, social-structural factors that increase the likelihood of experiencing vulnerability at the individual level, as well as social, psychological, and health-related problems after a disaster, include poverty, pre-existing health problems, and dependent population groups such as older people and children. At the societal level, the vulnerability of communities is more pronounced due to the weakness of social service institutions and the lack of coordination in responding to disasters (Zakour, 2005; akt. Akbaş, 2020, p.336). The same situation applies to individuals who continue to live in unhealthy housing after an earthquake. Although individuals are aware of the potential risks associated with earthquakes, the low rent and purchasing power make these dwellings an attractive option. In this sense, the vulnerability and sensitivity of individuals stem from their lives before the earthquake. Individuals are already inclined to the risk of a potential earthquake and the disaster that may follow, based on their life experiences before an earthquake. These individuals, who are already vulnerable in terms of social relations and the economy, are at risk of becoming disaster victims during and after an earthquake. What makes the impact of earthquakes on these individuals different is that the effects of earthquakes manifest themselves in their life experiences in the short, medium, and long term (Çakı, 2022, p.247). When individuals face homelessness as a physical loss of space after an earthquake, the opportunity gained from low rent and purchasing power becomes a threat.

The magnitude of the danger posed by homelessness after an earthquake is rationalized by individuals within a fatalistic context. This situation leads to the neglect of social and individual factors that determine individuals' vulnerability. Rationalizing the earthquake experience and its aftermath in this way transforms this vulnerability into a common predisposition. Expectations such as feeling that there is nothing people can do in the face of an earthquake, expecting everything from others, refraining from engaging in specific struggles due to a belief in divine providence, feeling powerless, and having difficulty understanding events (Bayhan, 2012, p.346) shape people's possible reactions in this situation. Along with the experience of homelessness after an earthquake, individuals tend to become desensitized to the potential difficulties they will face. Individuals who carry categories that create vulnerability within the context of an earthquake encounter problems such as needing help with basic needs, unemployment, temporary shelter, and strained relationships. Although the support that meets the needs after an earthquake is satisfactory initially, it ultimately limits human potential. Traces of this situation can also be seen in the participants' statements about becoming accustomed to receiving aid and embracing looting.

All of the above demonstrate that the earthquake disrupted daily life routines in every way. From the perspective of earthquake victims, the temporary solutions offered for living in temporary shelters provide at least a partial sense of security and a safe space during the event (Aydemir, 2020, p.325). A person living in a tent or container who believes that the housing problem has been solved after the earthquake also values these places because they are safe areas protected from external risks. In fact, individuals need this space to increase their chances of survival after the event. Living in a tent or container makes these places more reliable by reducing the risk of being affected by an earthquake, which is highly likely to recur. However, this process begins to create complex conditions in individuals' daily lives, family and child relationships, and social relationships. At the same time, individuals are forced to adapt to a new place and culture, distancing themselves from neighborhood relationships, neighborhood culture, and familiar social environments (Fırat, 2020, p.177). All of this change's individuals' emotions, thoughts, and behaviors in their daily lives.

Theoretical Context

Individuals' feelings and thoughts in the face of disasters, and the way they control these, are closely related to the cultural codes of everyday life. The impact of the event on human-human, human-object, and human-god relationships at a specific time and place, as well as the reactions of the individuals affected by the event, determines everyday life. Homelessness resulting from an earthquake is influenced by people's perceptions and assessments of the world they live in.

Henri Lefebvre (2017, p.45-47) discusses external rhythms that enable listening to the body in *Ritimanaliz* [*Rhythmanalysis]*. Cyclical rhythms which transform individuals' experiences into daily routines within a social organization, constrain individuals, and give meaning to the rhythm of individuals within a collectivity (Lefebvre, 2015, p.230) the perception of external factors, internal emotions, and experiences (Wacquant, 2012, p.21-31) shapes individuals' perspective on daily life. Pierre Bourdieu (2015, p.27-28) states that these perceptions, which embody individuals, are determined by their position in social space. Individuals' positions in social space indicate specific differences. Although this space exists with unclear boundaries, it represents an individual's unique perspective.

Asaf Bayat (2008, p.36) discusses the silent invasion of migrants, refugees, the unemployed, shantytown dwellers, street vendors, and other marginalized groups in his book *Sokak Siyaseti* [*Street Politics]*. Here, it is stated that rural migrants encroach on cities and their opportunities, refugees and international asylum seekers encroach on host countries and their social security systems, slum dwellers encroach on public and private land or ready-made homes, street vendors encroach on sidewalks, street corners, municipal parks, etc., and shop owners encroach on opportunity costs. These groups do not have an alternative lifestyle that necessitates a change in their jobs, locations, or priorities, nor do they have an institutional mechanism to address their problems. A similar situation can be observed in the daily lives of individuals affected by the earthquake, who lack the personal resources to cope with this

impact. Like the marginalized groups emphasized by Bayat, individuals affected by the quake also have a specific daily life routine, but their own living conditions shape this routine. At the same time, within the framework of these opportunities, they show a normal predisposition to homelessness, which they perceive as exclusionary. For this reason, individuals want to continue living in container cities even two years after the earthquake. Indeed, establishing a home means the end of assistance such as rent, electricity, water, and natural gas. These individuals experienced difficulties with rent, electricity, water, and natural gas before the earthquake, and when they leave the container city, they will have to return to their old lives. Since individuals lack the personal resources to return to their old lives, they view container cities as an opportunity. Furthermore, they lack an institutional mechanism to resolve their problems.

Nels Anderson's (2017) work, titled *Hobo Evsiz Adamın Sosyolojisi [The Sociology of the Hobo Homeless Man]*, reflects this perspective. Anderson defines the homeless man as a worker who is always rootless, homeless, and without family. This person is also a wanderer who has made the streets his home. The homeless man is a person crushed by ruthless exploitation, contempt, and poverty. The possibilities in life feed off this homelessness. Homelessness conditions its subject through rootlessness, familylessness, and wandering. The homeless man accepts his world in this form. Bourdieu and Wacquant (2023, p.116) state that conditions shape the universe of possible relationships established with the world. From this perspective, the level of perception and understanding is formed by the patterns that individuals follow. Homelessness a profoundly affecting experience in daily life after the earthquake, is also significant within this framework. Indeed, the relationships and spaces that individuals defined as "home" before the earthquake, along with the feelings of exclusion and poverty they experienced, influenced their perspective on the earthquake and its aftermath. In this sense, homelessness is not only a lack of physical space but also a sign of a lack of belonging.

In the context described, this research examines the experience of homelessness within the framework of the shared rhythm of life of individuals prone to homelessness. Homelessness, displacement, and nomadism are accepted as part of the daily rhythm of life for these individuals. These conditions shape people's perceptions of spatial mobility and their understanding of their surroundings. For example, the fact that a person living in a container does not want these areas, which meet their temporary shelter needs, to be removed and even demands them as a permanent settlement area, shows that they have become an alternative way of life. This situation resembles the approach of individuals whom Bayat refers to as "excluded groups." For these individuals and groups, home is perceived within the framework of "sitting in the world despite the world."

Method

Research Model

For an in-depth analysis of experiences, this study employed a qualitative research method. Mathew B. Miles and colleagues (2023, p.9-10) state that in qualitative research, the points to consider should be formed not with answers to questions such as "what" and "how much," but with answers to questions such as 'why' and "how." Discovering the contextual reasons why and how events occurred facilitates the interpretation of the intent and meaning behind the action. In this regard, the qualitative researcher attempts to interpret research topics in their natural environment, based on the meaning people give to them. The qualitative researcher's practices transform the world into a series of representations consisting of field notes, interviews, conversations, and recordings (Denzin & Lincoln, 2021, p.10). Through the researcher's in-depth perspective and the voices of the participants coming together, these representations take the form of patterns and themes (Creswell, 2020, p.45).

In this study, phenomenology was used as a qualitative research design. The phenomenological design aims to interpret and explain a phenomenon experienced from the participants' perspectives by focusing on the experiences of deliberately selected individuals (Toraman Türk, 2023, p.9). In this sense, phenomenology focuses on the physical, relational, and situational orientation that shapes the world of experience (van Manen, 2016, p.5). For those who experience the event, the meaning and content of the

event, as well as the world shaped by the individual's curiosity, point to a phenomenological pattern in parallel with the interpretation of the subject's perspective and experience related to the situation (Toraman Türk, 2023, p.14-15).

Within the framework of qualitative research methods and the phenomenological design, the study aimed to understand how individuals interpret their experience of homelessness in daily life after an earthquake, what aspects they emphasize in the difficulties they encounter during and after the earthquake, and to analyze the impact of these aspects on their perception of homelessness.

Working Group

The sampling technique used in this study is purposive sampling. The selection of cases and their in-depth examination, along with the choice of study areas or materials, justified the purposeful selection of the sample. Furthermore, the richness of the data set to be obtained based on the participants' responses, as well as the emergence of new perspectives and characteristics, were decisive factors in determining the number of participants (Creswell, 2017, p.189).

The study group consists of people affected by the February 6, 2023, Kahramanmaraş earthquakes. A further restriction was applied to those affected by the earthquake, selecting individuals with low-income levels who had resided in collective living areas, such as container cities and tents, for a specific period. In this regard, the study group was purposefully selected based on "individuals affected by the earthquake and representing the research problem." The critical factor in the geographical limitation was that the effects of the earthquake on lifestyles were still ongoing. In this context, the living areas representing the study group were Afşin, Elbistan, and central Kahramanmaraş. Initially, interviews were conducted with individuals in the Afşin district. Subsequently, to gain insight into possible similarities and differences in experiences, interviews were also conducted with one participant each from Elbistan, a district near Afşin, and from the provincial center. As a result, three of the female participants were from the Afşin district, one from the Elbistan district, and one from Kahramanmaraş. Face-to-face interviews were conducted with the participants from Afşin and Elbistan, while a one-on-one telephone interview was conducted with the participant from Kahramanmaraş. Three of the male participants were from Afşin district, one was from Elbistan district, and one was from Kahramanmaraş. The interviews with the male participants were conducted face-to-face.

Ten interviews were conducted with participants to analyze their experiences of homelessness following the earthquake. Five of these participants were women and five were men. Female participants were assigned the code letters K (K1, K2...), and male participants were assigned the code letters E (E1, E2...). Four of the female participants stayed in tents and container cities, while one lived in another town for the first few months and then stayed in a container city. The female participants continue to live in container cities. Four of the male participants stayed in tents and container cities, and one stated that he continued to live in his home in the village. To gain perspective, opinions were also gathered from two participants who did not live in communal living areas, one male and one female.

There was no initial age restriction for participants. During the interviews, it was found that young single women and men, older women and men, and married women and men with children had different perceptions of home. In parallel with this, the group that worked to ensure individuals felt at home both materially and emotionally, and that carried this responsibility, consisted of married women and men with children, both before, during, and after the earthquake. This situation was decisive in limiting the age group of female and male participants. As a result, the age group of female and male participants was between 36 and 55 years old.

Data Collection and Analysis

As part of the study, one-on-one interviews were conducted with individuals experiencing homelessness following the earthquake. For this purpose, a semi-structured interview protocol was applied to the participants. Consent was obtained from all participants interviewed, and their responses to the questions were recorded via audio recording. After the interviews, the recordings were transcribed by the researcher. The transcripts were compiled in a Word document and uploaded to MAXQDA

(2024) software, where coding was performed. The control of the encodings was ensured through repeated readings at specific intervals, thereby enabling continuous updates of the encodings.

Using MAXQDA software, data can be controlled within a single system, systematically organized, and easily accessed. A coding framework can be created, featuring tools such as coding, note-taking, and tagging. Data analyses can also be sampled through code and document maps for in-text coding (Tarhan, 2023, p.232). Howard Becker emphasizes that data collection may not be accepted as valid by others. In this sense, the researcher demonstrates that reality cannot be accurately recorded as it is perceived, given the data at hand (Becker, 2021, p.17). MAXQDA also benefits the researcher in terms of presenting data effectively and supportively. The coding method used in data coding is subcoding. In subcoding, the category necessary for data analysis is created by detailing the primary code. In this sense, interconnected subcodes are made, and everything is gathered under a general category. Creating more specific subcategories from subcodes allows the categories representing the data sets to be brought together again in a box. As a result, the data is detailed using the subcoding method and organized into main and subcategories (Saldana, 2019, p.91-94). In parallel to what has been explained, two main categories were identified from the collected data. The principal codes of daily life before the earthquake and daily life after the earthquake represent these two categories. The experience of homelessness was also evaluated within the framework of these two categories. The categories obtained were coded using the subcoding method, and the codes were analyzed using the content analysis technique.

The necessary ethics committee approvals for the study were obtained from the Samsun University Ethics Committee. In this context, the research topic and interview questions were found to comply with ethical rules, and ethics committee approval was obtained with decision number 2024-70 dated September 13, 2024. The fieldwork for the research was conducted between September and November 2024.

Findings

Daily Life Before the Earthquake: "My life was the worst of the worst."

In the depiction of daily life before the earthquake, the daily experiences of female participants stand out. The probable reason is that, when we think of daily life before the earthquake, domestic life comes to mind first. On the other hand, similarities may be found between the living conditions of the participants before the earthquake and those of the groups defined as "excluded groups" by Bayat (2008). These individuals are included in this group because they lacked the financial and cognitive resources necessary to take any precautions before the earthquake. Individuals' financial and mental resources influence their perspectives on daily life. Before the earthquake, these individuals with low-income levels lived in low-rent but challenging conditions. At this point, the participants' daily life experiences before the earthquake are reflected in terms of livelihood difficulties and relationships:

> My life was terrible. It was the worst of the worst. Before the earthquake, my days were spent working. I separated from my husband when my children were young. After that, I always worked. I cleaned the stairs and did housework. After that, I never had a good day. I always worked; I didn't want my children to be dependent on anyone. Then I sent my daughter to school, got her married. My sons are still single. My sons work, but they're not working right now. My son fell from the construction site twice. One of them has mental health issues, and the situation is complicated. My life was tough. (participant cries). (K2, cleaner, 50 years old)

> My house was sturdy during the earthquake, my daughter. I lived in a detached house. My children had gone to the construction site. The boy had an accident. The child was torn to pieces. We sold the engine to someone else. While handing over the registration, another accident happened, and the boy died. The court also issued a debt there. So I'm still paying that. That debt is still in the account. I don't have any money. Then, the boy

> had an accident while cleaning the boiler room at the construction site, and he lost his job as a result. I just fed them. (K2)
>
> I never received any help from anyone, either before or after. I have no relatives, no spouse, no friends. The man I divorced was a good-for-nothing anyway; he was no use to himself. All I have is God. The only help I got was ten thousand in the beginning. My father was bedridden for many years, and I took care of him, then I took care of the children. That's how we ended up like this. Even before the earthquake, I was always paying off debts. The children's troubles and misfortunes have always weighed heavily on me. (K2)

In the above statements, K2 describes her daily life before the earthquake as "my life was the worst of the worst." The participant states that she separated from her husband at a young age and had to raise her three children alone, explains that she worked each day before the earthquake. She states that she did jobs such as stair cleaning and house cleaning, and that she did not have a "good day." The participant to take on both the mother and father roles after the earthquake without receiving any help or support. As a result, K2's life before the earthquake was spent with low income, debts, and high rent, electricity, and water bills. For these reasons, the participant cleaned staircases and went homes to clean. The participant's description of their pre-earthquake daily life in terms of debts, food, and other basic expenses also influenced their understanding of the flow of life after the earthquake.

> Before the earthquake, I was staying at my uncle's son's house. It was an earthen house, so my family was helping out little by little. That house collapsed, so we had to come here. I have a son, and I can't get child support for him. His father doesn't care. He's already remarried. The child is naughty, but I'm managing for now. At one point, I thought about applying for social assistance. But I couldn't bring myself to do it. The neighbors were helping with the household expenses, and my mother was also supporting us at home. After the earthquake, the child was a bit naughty, and my father has Alzheimer's. They cut off the assistance and other support. (K3, housewife, 37 years old)

In the above statements, K3 indicates that the house she lived in before the earthquake was an "earth house." In this context, K3 is separated from her husband but continues to care for her son. The participant receives no support from her family or her estranged husband. She also has cancer. She receives support for the household from neighbours and her mother at home. The participant's statements: "*My father doesn't care. He's already married someone else...*" and "*Our situation was good before my father got sick. He would do any job he could find. However, after he fell ill, he was unable to work anymore. I'm managing now. We have an income of 3,000. They help us, and we manage with that" to follow.* These statements indicate that even before the earthquake, the participant was able to manage with what they received from their father. Along with the earthquake, the family income is insufficient to cover the participant's needs, and the destruction of the participant's home further restricts their living space. At this point, the participant describes their life before the earthquake in terms of their mud house, childcare, and illness. This situation has an impact on the participant's understanding of their life after the earthquake.

> Looking back at the one after the earthquake, it was going a little better. I was worried about my boys, my children. I lost my mind when the earthquake hit. Fifteen days before the earthquake, my children from Adana came, and two days before the earthquake, they left. When they left, I completely lost my mind. When they left, the house was empty. My daughter in Elbistan came too, and she said, mom, we're leaving tomorrow. I said to the girls, I don't know what happened, but something's bothering me. I said to my mother, I can't stay here, you left me here, I'm going crazy, take me to the doctor, what's wrong with me? I went to the doctor in Afşin for psychological treatment. I said to him, give me a pill, whatever it is, I've had a headache since yesterday. The doctor prescribed me some medicine and said, take half of this, it will relax you. My daughter was leaving for Elbistan the next day, and I said, I'll go with you, because I was

> feeling anxious and I have asthma. This time, I went there and got caught in the earthquake. (K1, 55 years old, housewife)

In the above statements, K1 describes his life before the earthquake as "better than after the earthquake." He states that he maintained his family and kinship relationships to some extent and therefore did not experience any significant problems. He says that he had psychological issues even before the earthquake and thus went to see a doctor. Later in his speech, the participant said, *"I was renting a house that Syrians had settled in. The house was already in bad condition,"* to hint at the problem mentioned above. This statement, along with the words "*My house feels like it's going to collapse on me, give me something to calm me down,"* shows that the house was not sufficiently safe even before the earthquake.

> My life was already difficult before the earthquake. My husband had a heart attack a month and a half ago. He was in intensive care, then transferred to a regular ward. He stayed in the hospital for a week or two. He was then treated at home for a while. Then he became ill again and returned to intensive care. We went to Elazığ. We came back, and the earthquake struck the very first night we returned. We had just been discharged from the hospital. After the earthquake stopped, we went to my mother-in-law's house. While we were there, the second earthquake struck. Due to the earthquake, my husband's condition worsened. We didn't wait; we immediately went to Izmir, and his treatment continued there. (K4, 48 years old, housewife)

K4 described their daily life before the earthquake as a "difficult life." The participant stated that they began experiencing financial difficulties after their spouse had a heart attack before the earthquake and described their life after the earthquake as merely a struggle for survival. The participant did not benefit from tents, container cities, or other relief efforts and was forced to move to another town due to their spouse's health condition. Later in the conversation, "*Before that, everyone was minding their own business. Of course, after the earthquake, things changed. How can I explain it? My house was destroyed, but I swear I wasn't sad. When I heard about the deaths, I thought material things could be replaced. I was also very close to my mother-in-law and father-in-law.* I said we would stay together for a year or two, however long it took for everything to return to normal. But that didn't happen. My father-in-law and I loved each other very much, to an excessive degree. They were with us, and we were with them. *But after the earthquake, things weren't like that anymore,"* he said, describing the change in family and kinship relationships. The participant's statement, "*Before that, everyone was minding their own business,"* actually shows that they were operating within a specific daily routine. The participant's inclusion of this perspective within their emotional and cognitive framework serves as a reference point, indicating that family and kinship relationships were conducted within a positive framework. K4, who states that their home was destroyed and they left a significant portion of their belongings in the rubble, reflects that losing their relationship with their belongings and home meant losing their daily life routine. The participant's assessment that they experienced a loss of value in their family relationships, along with the loss of their domestic order, is one of the elements within this loss of order.

> Before the earthquake, I had a normal life. I was already living far from home. I was staying at construction sites. My family was staying here. Of course, my house was a detached village house, so I didn't lose my home. Living in tents in container cities was difficult, so I worked there for a year and a half and saw their difficulties too. (E1, 38 years old, self-employed)

In the above statements, E1 describes a different situation. The participant summarizes his situation by saying, "I had a normal life before the earthquake." E1 worked far from home before the earthquake, living on construction sites and at workplaces. However, the participant's family continued to live in their detached house in the village. The participant is interested in animal husbandry in his spare time. At this point, "normal life" for E1 means worrying about finding work, traveling to other cities to work, and staying at construction sites. The participant assesses the flow of life after the earthquake as follows: "I felt relieved; I had been unemployed for two months. I was earning more money here. Construction work increased, opportunities increased." The participant reflects on life after

the earthquake: *"I feel relieved. I was unemployed for two months. I earn more money here. Construction work has increased; opportunities have increased."* At this point, the participant identifies the relief of public experiences that ensure the continuity of domestic relationships following the earthquake.

In the participant assessments used as references, it is understood that life before the earthquake did not unction differently from life after the earthquake. Low income, rent, debt, and expenses, as well as employment and unemployment, home and homelessness, illness, and childcare-household expenses, were the determinants of daily life before the earthquake. The fact that participants represent a specific income group and face particular difficulties creates common problems. On the other hand, that they show that homelessness is more acceptable when people face it. The fact that participants' income levels are not high enough to cover rent increases and that sometimes even meeting nutritional needs is difficult makes homelessness caused by the earthquake more acceptable. Participants find their temporary shelters meaningful for being free of electricity and water costs, as well as for having a wall made of containers between themselves and the street. Ultimately, their daily social positions were already unstable before the earthquake. Individuals evaluate their lives after the earthquake through the lens of instability.

Daily Life After the Earthquake

The changes in individuals' daily lives after an earthquake revolve around this disorder. The loss of everyday living spaces, belongings, and walls parallels the loss of daily life. Individuals' relationship with people, nature, and material objects in their daily lives reaches a breaking point after a "disaster experience." This situation is a problem in daily life after an earthquake.

In the context of daily life following an earthquake, facing homelessness is more than just the loss of a physical space. Individuals seeking temporary or permanent living spaces after an earthquake experience a loss of routine and a problem of trust. Individuals are confronted with the loss of the home (Bachelard, 2014, p.79), a place of relaxation that of safeguards the inner self. With this loss, the ordinary routines of daily life are interrupted. The loss of routine causes individuals to establish an anxious relationship with the world. This situation, which can cause existential anxiety among those exposed to it, affects moral and practical codes. This situation affects participation in the personal-social environment (Giddens, 2020, p.99-100). That's why the process after the earthquake is designed in three stages: the moment of the earthquake, the period after the earthquake, and the aftermath of homelessness. Indeed, when individuals experience an earthquake, they first prioritise increasing their chances of survival in the present moment; subsequently, they face the difficulties of the disaster they have experienced and internalise the loneliness and security concerns that arise from awareness of homelessness. The disruption of individuals' daily routines and the resulting security concerns affect their participation in their personal and social environments.

Moment of The Earthquake: "Nothing comes to mind for people."

The point emphasized by participants during the earthquake is that nothing comes to mind. At this point, it is incorrect to interpret the moment of the earthquake based on people's specific class positions. The moment of the earthquake affects everyone exposed to the disaster to nearly the same degree, causing them to experience similar feelings. In this context, the interpretation of the earthquake's moment is shaped by basic needs.

Figure 1. Hierarchical code-subcode model for earthquake moment coding

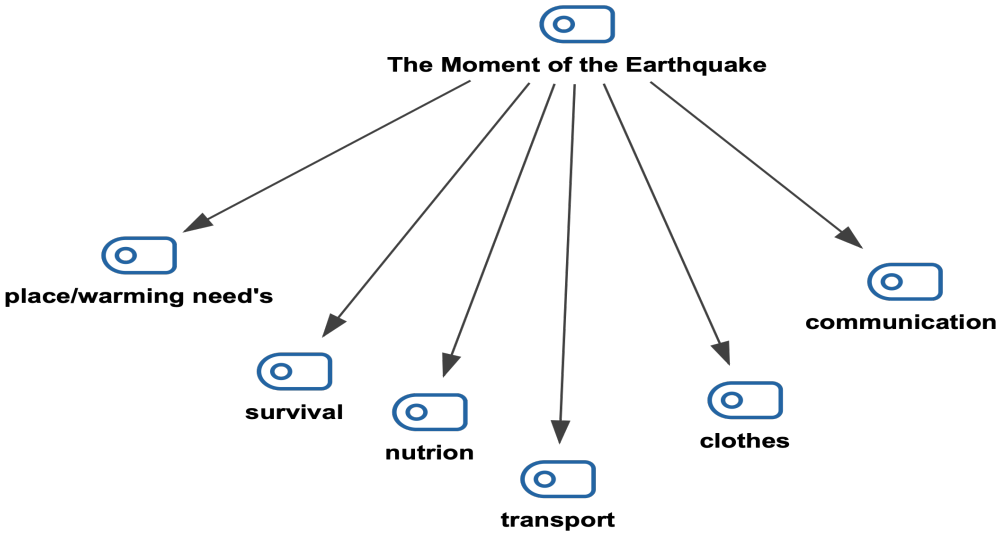

Figure 1 shows the coding model developed from the participants responses. Here, the points emphasized by the participants include expectations for space/heating needs, survival, nutrition, transportation, clothing, and communication. The participants' feelings, thoughts, and actions are directed at a level that can meet their basic needs in line with their expectations for survival.

Table 1. Frequency values of participants and subcodes related to earthquake moment coding

	K5	K1	K2	K3	K4	E5	E4	E3	E2	E1
The Moment of The Earthquake										
clothes			2							
nutrion		1	2							
transport		2	1							
place/warming need's		3	3		1			2		3
communincation		1	1							
survival	1		1	2	1	1		2		1

Table 1 shows the frequencies of participants' responses. A notable point in the coding of the earthquake moment is that the statements of female participants are repeated more frequently in the subcodes here. At this point, all female participants reported a problem related to their daily needs at the time of the earthquake. On the other hand, male participants prioritized coding for shelter and survival. A noteworthy point here is that male participants assumed a controlling role in meeting needs that ensured family safety. Female participants, on the other hand, expressed their concerns about basic daily needs.

Survival reflects the actions participants take to meet their needs and maintain their resilience in the face of disaster. In this context, only the needs of survivors have been met:

> First, we thought the world had come to an end. At that moment, we couldn't think of anything else. How can I explain it? The only important thing was to get the children outside. For example, when we went outside, our neighbor's house had suddenly disappeared. The scene before my eyes was horrific; I don't know, it was terrible, I can say that. We couldn't return to our home for a long time. I never thought I would return home. We knew it was a catastrophic earthquake, so

> there was no point in returning to that house. Twenty days passed, and we needed to retrieve our belongings. When we went inside, our hearts were in our mouths. But at that moment, you don't think about order; you just try to salvage your belongings. Then you're faced with the question of where to go and what to do. We were happy to have gotten out of there, meaning we had nothing. But then we had no home, nothing, what would we do, where would we live? You think about everything. (K5, 45 years old, housewife)

In the quote above, K5 describes the moment of the earthquake as "we thought the apocalypse was happening." The participant's safe space is defined by being able to go outside with their family. The participant describes their situation as "extremely bad," while entering the house or thinking about their belongings takes a back seat. K3, one of the participants, describes the situation as follows: *"For example, you and I are sitting here. That's our life. That's all there is to it. Everyone is living as best they can. This is what our life will be like"*. This participant also interprets their situation as, *"seriously, what will we do when there's an earthquake? We were already bad off, and now we're completely ruined."* Indeed, these statements indicate that the earthquake initially confronted people with the need to survive. Subsequently, when faced with the absence of space and belongings, the lack of possessions, home order, routine, and a certain rhythm of life is mentioned. According to K5's statements, after ensuring survival, the focus shifts to possessions. In this context, possessions are a crucial indicator of establishing a new order, routine, and rhythm. For this reason, the participant takes risks, even at the cost of removing their belongings from their severely damaged apartment and is forced to enter the house. Finally, a new crisis arises: the realisation that there is no place left where life can continue. The extent to which the earthquake affected people's lives can also be understood through E1's statements. After the earthquake, E1 spoke with his wife, *"I asked if anything was wrong with her, and she said nothing was wrong with us. I asked if anything was wrong at home, and she said nothing was wrong at home. I asked what we should do, and she said there was nothing we could do. He said the village was destroyed and everyone was screaming. I said there's nothing we can do, take care of yourselves, if you're okay, then that's all that matters, what else can I say?"* This shows that he established a connection between survival, family, and home. In this case, survival, possessions, and home are emphasized in that order. While thoughts about home or the usual routine of daily life seem unreasonable at first, after surviving, they create a void in the meaning of life.

A second frequently mentioned factor was the need for *shelter and warmth*. Participants emphasized that the earthquake occurred during winter, when outdoor conditions were not conducive to survival:

> I went to Adana to see my daughter. I stayed there for a couple of days, and there was an earthquake there too. The place where my daughter lives is bad. The outside is brick. The back is full of holes. I told my daughter, if there's an earthquake here, this house will collapse. It happened in Adana too. I told my daughter, if it happens here too, I said the house is bad. I said, let's go somewhere else. I had a sister in a Circassian village. There is a village called Develi in Kayseri. They had gone to that village. They called me and said, sister, take your grandchildren and your daughter and come to this village. I called the children and said, son, send us money, we're going to Kayseri. We went to Kayseri. I asked the men, hey, brother, there's a village called Develi. Where does the bus leave from? (The participant laughs here.) It leaves from here, auntie, they said. We got on the bus and went to the village of Develi. When we got there, I said, hey, brother, there's a village at the foot of this mountain. I asked the children, where does the bus to there leave from? They said, it leaves from here, sister, and showed us. We got on the bus and got off in front of the dormitory. The dormitory manager was a woman. She was very kind. She took very good care of us. Fifteen days later, we were going to return for Ramadan anyway, so we returned. (K1, 55 years old, housewife)

In the excerpt above, K1 describes her behaviour during the earthquake. On the third day of the earthquake, she went to her daughter's house, but since the conditions there were also poor, she went to an unfamiliar city and village. The participant, who stated that she stayed in a dormitory, took the risk of staying in an unfamiliar place and house, but in return, she took refuge in the state dormitory here.

The participant emphasised the cold weather during the earthquake. On this subject, "*I said there were cracks where we were sitting, but it was still possible to sit there. The water was cut off, there was no natural gas, and no water was available; all the water had frozen. I couldn't light the stove. I said to the man, what should I do? I'm going to Adana. He said, Don't go, and didn't go anywhere. He said, If I die, I'll die at home. I went and came back. We didn't leave Afşin. We are staying in the rented house we were living in*," emphasizing problems such as the water freezing, no natural gas, and not being able to light the stove. Therefore, K1 prioritizes finding a "warm place" where they can survive in the first stage. In response, her husband did not leave the house during the earthquake, saying, "If I'm going to die, I'll die in my home."

> Come inside, you can fit in my garden, I said, but they didn't listen to me. Then I saw a place like a tandoor, where they had gathered and lit a fire in a stove. When you see this, I got angry. What are you doing? You've gathered people here and lit a stove, I said. He said, They're cold. I said, this is a private house, but there's an earthquake. Why are you gathering these people? Get out in front of the door. (K2, 50 years old, cleaner)

> There was no fuel left; it had all been used up. The man used me as an excuse, saying there was an old lady, so let's give her the last fuel. They weren't giving more than 300 TL anyway. There's also a strange atmosphere. People are gathering wood, but they're not talking to each other; they're not sharing. Everyone is only thinking of themselves. Everyone has needs. (K2)

In the above quote, K2 states that staying outside during an earthquake is more important than having an indoor space. In this sense, he states that unbeknownst to him, he warned people gathered indoors, that it was safer to be outside. On the other hand, the people here also found being outside unsafe due to the cold and took the risk of heating themselves by lighting a stove indoors to survive. In the second quote, the same participant emphasizes that he tried to warm himself by getting into a stranger's car. The participant states that in the places he visited by car, people secretly obtained wood and petrol from one another and deliberately avoided communicating with one another for mutual aid. He reflects this situation by saying, "Everyone is in need, everyone is thinking of themselves." The lack of essential equipment necessary for people to survive, and the fact that everyone is affected by this shortage from the outset leads people to think only of themselves.

> They stayed in the minibus for the first three days after the earthquake. Then I picked them up and brought them home. I looked at them and said, It's already crowded here, I'm going home, you can come too if you want. My brother-in-law called back and said they were staying at the dormitory in Kayseri. I sent the children back there. (E1, 38 years old, self-employed)

> Our life was normal. We went home right after the earthquake. We stayed for two days. We had a house. There were tremors, but we didn't care; we thought nothing would happen. We didn't leave the house. (E1's wife)

From the participant's response above, it is understood that the home is not essential during the earthquake and the first three days. At this point, it is crucial to secure an environment that ensures survival rather than a home. In this case, needs arise not from a sense of belonging or concerns about the future, but from the necessity of surviving in these conditions and at this moment. Later, the presence of many people in the area and the insufficiency of available resources led the participant and his family to return home. As the process is still ongoing and there is the possibility of staying in the dormitory, the participant himself remains in his hometown and sends his family to a dormitory in Kayseri. The participant's response has also been seen in the assessments of previous participant. In this context, a possible finding is that while men often resist leaving their hometowns, women tend to resist leaving because it poses a danger. Women tend to focus on creating an environment where children will be least affected by the event. At the same time, men often take on the responsibility of regaining the routine lost after the disaster and reestablishing the old order. Therefore, men show more resistance to cold weather and harsh conditions. At the same time, in the interview with E1, his wife stated, "*I didn't feel*

a loss because he is my husband. I did whatever he said, he said go, we went; he said go home, we went home," indicating that male consciousness was effective in crisis management during the earthquake.

> Our neighbors died of hunger. One of our neighbors went out and brought back some pasta from a place like a pantry. We cooked it on the stove. We put it between slices of bread and made wraps. (participant laughs here) We said this would be enough for us. We couldn't get into the houses. We melted it on the stove, the migrant stove. They brought a pot, melted it, and we drank it. We filled bottles. They couldn't get into their homes. We spent a week or ten days like this, here and there. (K1, 55 years old, housewife)

> I went home at night, and there were walnuts in front of the door. Oh my God, the whole building. Everything was shaking violently. I opened the door, but no one was there. No dogs, no people. But I was shouting, "Where are the Muslims? There's an earthquake!" I was calling out to the apartment buildings. This time, some were barefoot, some were without clothes; you should have seen them. Anyway, this time they came out barefoot and with their heads uncovered. My children had extra clothes, so I gave them to everyone to wear. (K2, 50 years old, cleaner)

> We put on our slippers and pajamas and went outside; the elevator wasn't working. I don't remember what we did or how we got downstairs. After we got downstairs, the snowstorm and earthquake were still going on. We were on the sidewalk. We were between two buildings so that they wouldn't fall on us. We looked around and made our way out safely, then began searching for our friends and family. We said, "Let's go wherever anyone is." I saw that no one was hurt. I said we couldn't go home because the aftershocks were still happening. I said we needed to find shelter somewhere, but it was cold outside, and we were still wearing our slippers. I had borrowed a car from a friend that morning because we were going to the doctor. Thankfully, we had the car; otherwise, we would have been stuck there. We didn't stay anywhere for the first three days; we waited outside, here and there. After the first earthquake, the women went to my brother's house. It was noon, we were hungry, and we had no clothes to wear. My brother's house was on the ground floor, so we decided to flee there immediately. Usually, it was dangerous there too, but the alternative was even more perilous. We had no shoes, no slippers; it was winter, and everyone was crying on one side. People had to go outside to obtain food, water, and have their basic needs met. (E3, 42 years old, self-employed)

As a result, for participants who managed to survive, needs such as nutrition, transportation, communication, clothing, and toilet facilities are addressed. At this point, female participants express their situation through individual problems, such as cooking and arranging clothing, in the aftermath of the earthquake. Male participants, on the other hand, express their anxiety about meeting the needs that will support the family's survival. The above participant assessments exemplify this situation.

After The Earthquake: "When I came here, I didn't even have clothes on my back."

This heading, which encompasses daily life after an earthquake, emphasises how individuals, now emerging from the earthquake's immediate impact and realising the need to recapture the lost rhythm of daily life, interpret that rhythm. Indeed, people who unthinkingly fill every moment of daily life with certain habits, anxieties, and expectations carry with them a routine habit, a routine anxiety, and a routine expectation in every way. Through rhythmic repetitions, actions and thoughts become the rhythm of life without requiring reflection (Karaarslan, 2021, p.53-54). For these individuals, the impact of the earthquake manifests as "rethinking the rhythm of life.

Figure 2. Hierarchical code-subcode model for after the earrthquake coding

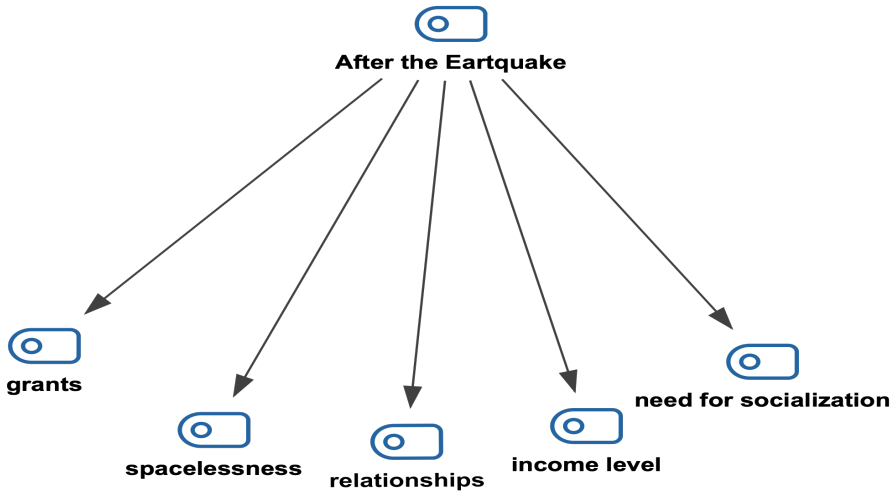

Figure 2 highlights the points emphasized in the second phase of the after-earthquake process, namely, rethinking the lost rhythm of life. At this stage, individuals who have managed to survive and partially meet their primary needs assess the earthquake's impact by comparing it to their pre-earthquake rhythm of life. Participants consider the level of effects after the earthquake to be a general measure of life expectancy. From this perspective, after the earthquake, problems defined around homelessness, relationships, and the need for socialisation are possibilities of life determined by material conditions. The lost rhythm of life is understood in terms of aid that reaches only the financially well-off and does not reach the victims, spaces that do not protect them from the outside world, severed relationships, a limited social environment and capacity for sustainability, limited economic resources, and limited life possibilities.

Table 2. Participants and frequency values of subcodes for after the earthquake coding

	K5	K1	K2	K3	K4	E5	E4	E3	E2	E1
After the Earthquake										
income level	1	1	1		2	1				3
grants	1	1	5	1	1	1		1	2	2
relationships	2	4	1	1	2				1	
need for socialization					2					
spacelessness	2	2	2	1	2				1	2

Table 2 shows the frequency of subcode repetition that reflects participants' experiences constrained by limited economic conditions. According to the table, all female participants include statements related to the subcodes of assistance, relationships, and homelessness. Male participants, on the other hand, include statements related to income level, assistance, relationships, and homelessness in their statements. Based on the frequency rates here, some participants state that income level does not affect other experiences and that the earthquake affected everyone to the same extent. Indeed, no coding was done for the income level for one female and three male participants. However, when asked to make a general assessment, almost all participants stated that limited economic resources and life circumstances determined the earthquake's impact.

> Financially, my spouse didn't work for about three months. They had already been laid off from work the day before the earthquake. When their severance pay came in, we used it to get by. We say it was like they were still there. There were no expenses because the supplies arrived. So it was enough for us. All our needs were met, anyway, including water, supplies, and everything

else. Actually, when I say it was enough, I mean that at that moment, we understood how to manage. Being content with less was good for us. We looked for what we needed. If we found it, we said it was enough. (K5, 45 years old, housewife)

For example, we stayed in tents for 40 days, of course. We stayed crowded. We had quite a few difficult days. Well, it wasn't bad at first. Later, there was some unrest, and it didn't go well. The people I stayed with were acquaintances. We didn't get along very well when we were together. They were relatives, cousins, and such. They just dumped all the work on us. They didn't care at all. We wanted some order, whether it was about food or cleaning. They didn't want that. They didn't care. They wanted to live messily. The environment wasn't nice, you know. It wasn't like a home. No one felt responsible for the house. (K5)

We used to get along well with our neighbors. We would visit each other's homes for coffee and tea. Everything was wonderful. But now none of that remains. By help, I mean helping each other in a spiritual sense. When we had work to do at home, we would call our neighbors and do it together. Of course, if our financial situation were better, everything could be better. For example, we could at least move somewhere else. That way, our neighborhood wouldn't be ruined, and we could at least stay away from our relatives, which would be better. Actually, we wanted to leave the city during the earthquake, but we couldn't because of our financial situation. (K5)

The participant assessment provided above reflects the participants' perspective on their limited lifestyle experiences. K5, who exemplifies this situation, evaluated the time they spent in tents. The participant stated that those staying in tents were people who had no opportunity to leave their hometowns. At this point, the participant's experience is defined as "discomfort." The participant's statements, "All our needs were met, we were satisfied with our surroundings before, no one had any household responsibilities," provide a clue that the rhythm of life has been lost. The participant, who stated that his spouse was laid off before the earth Those in the participant's environment also seek what they need. On the other hand, previously good relationships and the difficult days brought on by the earthquake (in terms of relationships) are problematized as "no one having responsibility for the home." Here, too, the emphasis is on disorder, indifference, and disorganization, referring to an environment that is "not like a home". Participant says that he was able to get through after the earthquake period by "settle for less."

The container had air conditioning, a TV, a sofa, and a heater. It didn't work very well in extreme cold, but there were also small blankets. Initially, money didn't matter anyway. You have to survive first; you become indifferent to money. The aid packages were enough; they did the job. But I don't think they reached everyone. Those who could get them got plenty, those who couldn't got nothing. Those who got plenty were the ones with connections. People couldn't manage that either. They made us feel homeless there, too. (E5, 50 years old, self-employed)

Honestly, I'll tell you this: the government did this, and it got people used to stealing. Because it came ready-made, people stopped working. Sometimes we distributed supplies equivalent to ten to fifteen pickup trucks. And it's not like the aid didn't reach people; it reached them as soon as they heard about it. They should have set some aside. Even now, there are retirees living there, as well as people with homes. Electricity and water were free, so people would just sit around for a long time. Now, the people living there are tenants and people without homes. When people couldn't find a place to live, the government provided one for them. Those places will eventually be cleared. Those people will continue their old lives as before. (E1, 38 years old, self-employed)

If there were neighbors, perhaps people could breathe a little easier. There are no neighbors either. After the earthquake, they couldn't even recognize their relatives. What can you say? People say, I saw the earthquake too, but did they really see it? For example, my uncle has sons who each live on a different mountain, and on my mother's side, there are relatives who each live on a different mountain. For example, there was an earthquake there too, and all the old houses were destroyed. Everyone is struggling to make a living. Those who had cows and calves at home managed to keep going somehow. If I had parents, maybe they would help, but they have nothing; they live

> on their old-age pension. At this point, even if you gave me the world, I wouldn't care. If I were with my wife and not going hungry, that would be enough for me. I have no friends or relatives, so who can I expect anything from? If you ask for help, they won't give it; you need to have an uncle to get anything. No one cares about people like us. If you knew someone, you could call them, but you don't. You have to be a victim; you have no other choice. You see the other guy driving his car, turning on his heater, getting whatever he wants. Look, my wife has money for her medicine, I have money for my own medicine, if you buy dry bread, the math is clear. That's why there's anger. If you say something, you have no right to say it. What good does crying do? Be thankful for this. Will this anger pass? I don't know. (E2, 55 years old, self-employed)

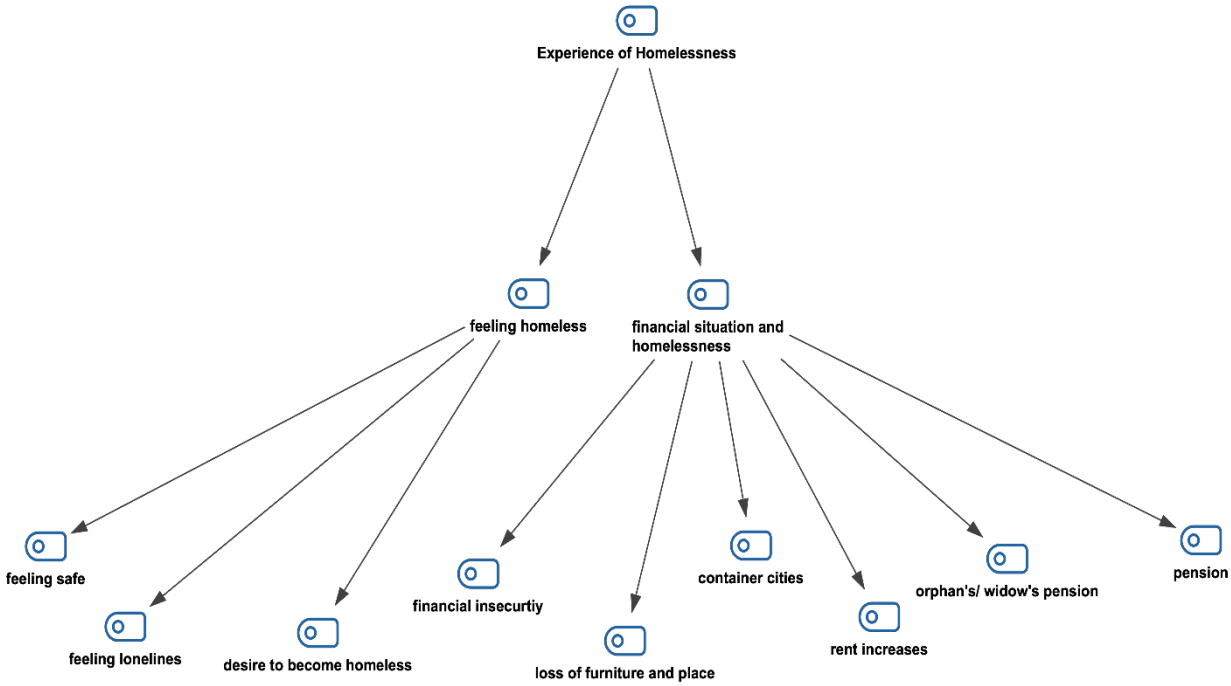
The above statements from male participants, assistance that did not reach everyone, indifference to money, and aid that encouraged people to steal, are used to make sense of the process after the earthquake. E5 states that he knows people who benefited from the assistance after the earthquake and recalls his own homelessness at this point, while E2 also touches on a similar point. E2 states that he did not receive aid because of interpersonal relationships. In this sense, the difficulty of managing the process, due to not knowing relatives and neighbors and having no acquaintances, creates anger towards people and society. However, E1 approaches aid from a different perspective. The participant believes that the disconnect between those assisting affects the level of benefit gained from the process. The failure to fully separate the financially well-off from the less well-off creates an imbalance in resource distribution. The participant states that this situation results in "people becoming accustomed to theft." This means that, regardless of their financial situation, people become accustomed to receiving aid, disrupting their rhythm of life. People who become accustomed to aid and believe that life is made easier by it assume that everything will continue as it is and put their old lives on hold. As a result, this situation is also presented as homelessness.

Homeless Experience: "I'll Go Hungry, But I Can't Stay on the Street"

A crucial aspect of phenomenological analysis is the interplay between experience, environment, and situation. From this perspective, the meaning that the experienced phenomenon acquires in the eyes of others (Toraman Türk, 2023, p.11), entering the universe of entities and deciphering the perceptions and evaluations residing in the entity (Merleau-Ponty, 2020, p.110), reveals the shared meanings in the environment and situation. The interpretation of homelessness in this context is also grounded in materiality and sentiment. Materiality and sentiment form individuals' categories of physical and sensory evaluation.

Poverty is a crucial factor in shaping individuals' physical and sensory evaluation categories. Indeed, deprivation of the opportunities that express a happy life means not receiving what life is obliged to offer (Bauman, 1999, p.59-60) and not being able to benefit from the normalities of life. The fact that the material conditions before the earthquake remain the same after the earthquake is reflected in the "deprivation of everything that is considered normal life" after the earthquake. When individuals experience homelessness after an earthquake, their of perspectives on living safely and together, or being alone/not alone, reflect the earthquake's impact on daily life. Being deprived of a home, which is a normal living space, is evident in the participants' statements: "I will go hungry, but I cannot stay on the street." The home, defined as a space that is not on the street, is an important area that balances security and loneliness, transcending a purely material definition.

Figure 3. Hierarchical code-subcode model for coding the experience of homelessness

The coding model presented in Figure 3 shows the material and sensory assessments experienced during homelessness. According to this, participants coded their material circumstances and homelessness as material insecurity, giving examples such as retirement, orphan's pension, widow's pension, rent increases, loss of belongings and space, living in a container. The emotional dimension of homelessness was defined as feelings of insecurity and loneliness. The search for homelessness, which involves becoming insensitive to one's own situation, has been shown by participants to be an experience gained alongside insecurity and loneliness.

Figure 4. Common and differing points among participants in the process after the earthquake: Two case models

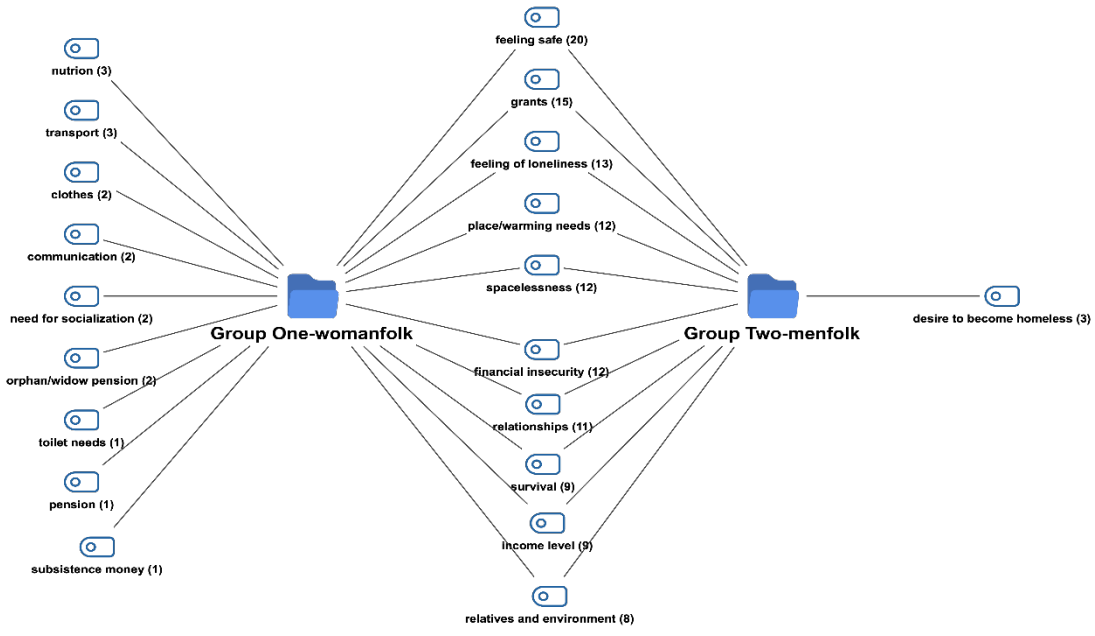

Figure 4 shows the expressions used by female and male participants to describe the after-earthquake process, along with the standard and distinct categories and their frequency values. According to the given model, the standard codes of women and men regarding the process after the earthquake include material and sensory evaluations. For example, survival, space and lack of space, income level, aid, and material insecurity form the material assessment scheme; feeling safe, loneliness, relationships, relatives, and environment form the sensory assessment scheme. Wanting to be homeless is an expression used among male participants. Codes containing common assessments are codes related to the problems encountered. Material insecurity determines the probability of these problems. As will be seen in the participants' statements, the frequency of exposure to problems desenteties participants, leading to a clear desire to perpetuate these problems rather than solve them.

> I can't rent a house because the money I earn doesn't cover the rent. My children will get married and jobs. How am I supposed to rent a home? I wish they would give me a house; I'm stuck, my daughter. That's the truth. I don't have any relatives like that. The boys will get married and settle down, but they have no financial stability, and trouble never seems to leave them alone. Now they say they'll give houses to those left in the middle, to those left on the street, I don't know, my daughter. My only expectation is to have a place of my own, even if it's just a room. For me, they should build a roof, a place for people with low incomes. If these places are demolished, we have nowhere to go. (K2, 50 years old, cleaner)

> A home is a home, after all. It's a place where you are with your family, where you feel comfortable, where you can live in order. When you go home, for example, you can lie down comfortably in every sense. But in crowded environments, this order is disrupted. You lose your home, you lose your comfort, you lose your order. I don't know, you do everything your own way, for example. The tent taught me homelessness, it taught me discomfort, and it taught me disorderly living. That's why the container seemed a little more comfortable and orderly. (K5, 45 years old, housewife)

The participant comments selected as examples above address the material and emotional dimensions of homelessness. K2 describes her situation as being left in the middle of the street. The reason for this is that she has no financial security. The participant points to their homelessness by saying, "If these places were gone, we would have nowhere to go." K5, on the other hand, emphasizes the meaning of home by saying, "Home is a nest." The meaning of the nest for the participant is shown to be being with family, feeling comfortable, and living in an orderly manner. In this sense, home is the place where these experiences occur. Therefore, homelessness is described as the loss of being with family, comfort, and order. The participant stated that the experience of living in a tent normalized homelessness, discomfort, and disorder, and that afterward, the container could be seen as a home because it provided space to be with family and live comfortably and in order.

> If my financial situation were better, would my relationships be better? Of course they would. I wouldn't be the one expecting others to be excluded. In front of my children, I would have more power. But when you don't have it, you can't provide for your children, and those around you fear you. You feel this even more after an earthquake. You become isolated. That's why people become homeless. The more alone you are, the more homeless you become in financial terms (E5, 50 years old, self-employed).

> When the container came, we moved there. At first, they gave us food and such. You didn't worry about security either; the earthquake happened, it shook, but nothing happened. That was enough. But then, with four children, my wife, and me, all in one place... I had already mentioned that I'm a nervous person due to my job, and I became even more nervous. For example, you don't come home, so it happens that the people at home can barely fit in the house. So I went to sleep alone. There's no such thing as home anymore. You get used to it. Staying outside, the cold, snow, winter, and rain become a normal part of life. (E5)

> Right now, there's no place I can call home. After the earthquake, I don't feel safe anywhere. It seems a bit ridiculous to me. If God wills it, He will find you anywhere. Actually, after the earthquake, we became homeless. There's no such thing as home for me anymore. It doesn't matter much. When you see this and the process drags on, you become numb to it, I guess. It doesn't matter where you are. Anything can happen anywhere; you can be cold, hungry, thirsty. Or, I don't know, we went through times when money had no value for us. What we wore, what we ate, where we lived... Everything became meaningless. We built a meaningless home for ourselves in containers. We're still in containers, anyway. We learned not to feel in the container. (E3, 42 years old, self-employed)

The participant comments selected as examples above highlight the fragility between financial situation and relationships. In this regard, E5 feels excluded because they are at a level where they expect others to provide them with certain things. This is also the point that triggers the participant's financial insecurity. Not being stronger in their social circle and around their children is also a contributing factor to the participant's isolation. Indeed, homelessness is expressed as a result encompassing all of these factors. Consequently, individuals with low-income levels, who are expectant, excluded, marginalized, weak within the family, and lonely, experience financial insecurity. The participant also evaluates the partial order brought about by the container within this framework. The participant's initial drive to survive and create a safe space for survival created this order. However, the participant later states that they only come home when necessary and that there is no longer a comfortable space for them at home. E3 responds to the same situation by saying, "There is no place I can call home right now." What differentiates the participant's perspective is their fatalistic approach. The participant attributes his insensitivity to this process. For the participant, being cold, hungry, and thirsty, the devaluation of money, and the loss of meaning in everything are rationalized in this way. However, from both perspectives, the experience of homelessness is approached as a process of becoming indifferent to the daily rhythm of life for individuals experiencing financial insecurity.

Discussion and Conclusion

In this study, homelessness was addressed as a way of life affected by earthquakes. Findings from participants reveal, participant's faced homelessness both before and after the earthquake. Before the earthquake, participants who managed to live in low-rent housing and maintain social relationships experienced physical displacement after their homes were destroyed or severely damaged. The destruction or severe damage to low-rent housing with the increase in rent for partially intact homes, causes of the loss of the house as a physical space. From this perspective, the loss of physical space further complicates an already complex life trajectory, causing participants to experience a more profound sense of financial insecurity. This situation is influential in the participants' daily rythms the after-earthquake through insensitive. This desensitization is linked to the loss of almost all actions and relationships in the participants' daily lives, as well as a sense of belonging lessness and insecurity. Therefore, participants become desentetised because they are exposed to feelings of exclusion, both materially and emotionally.

As stated by Wisner and Blaike in their work (2003), the vulnerability of certain groups to damage, loss, and suffering creates differences in the impact of the earthquake. Occupation, health, age, gender, social networks, and other factors are key variables that explain these differences. At this point, vulnerability is viewed in the context of uncertainty about the capacity to cope with problems. Based on the participants' statements, a similar situation is encountered when examining the long-term process after an earthquake. For participants, insecurity also determines impact capacity of the earthquake. Participants interpret their insecurity after the earthquake in terms of dissafficliation, loneliness, and desensitization. This situation illustrates that the physical loss of space, in the aftermath of the earthquake, creates uncertainty about one's sense of belonging in social relationships. On the other hand, although participants carried similar feelings in their lives before the earthquake, the fact that they somehow continued their daily activities and established a sense of belonging shows that homelessness after the earthquake is a background lifestyle.

A distinctive feature of this research is its detailed examination of the short- and long-term effects of the earthquake process. The earthquake process has been categorised as a broad-time process encompassing the pre-earthquake, earthquake moment, and present moment phases. It has been observed that the formation stages of the participants' background lifestyle were the establishment of rhythm (albeit fragile), interruption of rhythm, and built-in rhythmlessness. These three stages show that the effects of the earthquake are experienced as a process of "becoming, disruption, and permanence". During an earthquake, participants form expectations about survival. In this situation, representations of belonging that made participants vulnerable, such as social networks, economic capital, and health status, are the same for everyone. Participants stated that people from all walks of life and conditions were equally affected by the earthquake, and that everyone's common concern and expectation was to survive. Subsequently, participants who faced the loss of a physical space and had weak social networks and economic capital were confronted with the reality of being homeless and displaced in their hometowns. From this point on, participants began to evaluate their conditions. Participants reflected their conditions by emphasizing indicators representing home, such as the loss of physical space, loss of belongings, and disorder. Participants noticed their shortcomings when the flow of life of the financially well-off people around them resumed. In the context of the long-term effects after the earthquake process, the participants described in the current situation as "a state of being dilemma". Indeed, the earhquake's ongoing impact on the participants confirms this situation. Participants who continue to live in containers have worry about the removal of the containers and a return to normal life because they lack homes and their income levels are insufficient to cover rent. However, they also express that the containers do not provide the comfort of a home and that there are many security vulnerabilities. The noteworthy point here is that participants experience uncertainty regarding irregularity and the reestablishment of rhythm. This situation, which causes uncertainty among participants, related to as "a state of being dilemma". The reason participants in a state of being dilemma is financial insecurity.

In conclusion, this study approaches the experience of homelessness as a continuous rhythm of life. In studies on earthquakes and their social impacts, detailing the elements that define the experience of homelessness is crucial for understanding the disruptions in the daily lives of individuals and groups affected by earthquakes. On the other hand, claiming that everyone is equally affected by disasters, while ignoring those who are more affected by the process, makes it difficult to understand structural inequalities. Of course, individuals at high risk of earthquake impact are not limited to those representing materially unequal groups. In this context, further research is necessary to identify structural inequalities and to thoroughly examine the experiences they generate. At the same time, closely examining individuals and groups who, in direct contrast to the sample group in this study, may be considered more advantaged in coping with the earthquake's effects, and identifying their perceptions of homelessness, is crucial for conducting a comparative analysis of structural inequalities. It is recommended to include these points in studies on disasters particularly in the aftermath of earthquakes.

Disclosure Statements

1. Declaration of the contribution of the researchers: The research has a single author.

2. Conflict of interest: There is no conflict of interest.

3. Ethics Report: This research was approved by the Ethics Committee of the Rectorate of Samsun University, with decision number 2024-70, dated 13.09.2024

4. Research Model: This study is a research article. It was designed within the framework of qualitative research methods and a phenomenological design. The qualitative research method was chosen to understand the context in which homelessness, considered a way of life, is experienced. In this context, the interview questions used during one-on-one interviews focused on detailing what homelessness means to those experiencing it.

TÜRKÇE SÜRÜM

Giriş

"Ev bizim, her şeye doğru ve her şeye karşı şunu söylememizi sağlar: dünyaya rağmen, bu dünyada oturan biri olacağım."
(Bachelard, 2014, s.77)

Afet ve daha özelde depremin sosyolojik bağlamına yönelik çalışmaların sayısı artış göstermektedir. Bu artışa rağmen depremin, farklı insan gruplarının gündelik hayatını etkileme düzeyine yönelik derinleştirilmiş çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Depremin toplumsal bir olaya işaret etmesi; insan deneyimini kısıtlaması, insanı deneyimlerin yitimi ve yeniden kazanılması konusunda yıkıcı bir yaşam biçimiyle karşılaştırmasından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan depremler, toplumsal yapı ve bireylerin gündelik hayat deneyimlerinde uzun vadeli bir sarsıntı yaratmaktadır. Bu araştırma söz konusu uzun vadeli etkiye odaklanmaktadır.

Yıkıcı depremler sonrasında ortaya çıkan önemli problemlerden biri barınma alanlarının hasar görmesidir. Türkiye'nin aktif fay hatları üzerinde bulunması ve her an deprem riski ile karşılaşma potansiyeline sahip olması, ele alınan konunun giderek daha önemli bir duruma işaret ettiğini göstermektedir. Örneğin Kahramanmaraş depreminin çok öncesinde gerçekleşen 17 Ağustos depreminde yıkık-ağır hasarlı konut sayısı 66441 olarak belirtilmektedir (Meclis Araştırması Komisyonu, 2000, s.36). Etkisi daha küçük olan İzmir depreminde yıkık-ağır hasarlı 718 (Meclis Araştırması Komisyonu, 2021, s.15), Elazığ depreminde yaklaşık 33688 (Fırat, 2020, s.170), Maraş depreminde ise 657960 (Meclis Araştırması Komisyonu, 2023, s.311) bina, yalnızca raporlanan binalardır. Verilen rakamlar sayılardan ibaretmiş gibi görünse de hane başına düşen aile ve fert sayısı dikkate alındığında durumun ciddiyeti daha fark edilir olmaktadır. Dawid Alexander, deprem sonrası ortaya çıkan kayıpların fiziksel anlamda giderilmesi üzerinde durmaktadır. Alexander (2010, s.325-342), yıkık-ağır hasarlı binalarla beraber evsiz kalan aile ve bireylerin temel gündelik ihtiyaçlarının devlet yönetimi tarafından temin edildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda konut sakinlerine çatal-bıçak ve yatak-çarşaf ihtiyaçlarına kadar destek sağlanarak, ortaya çıkan fiziksel kayıp giderilmeye çalışılmaktadır. Diğer yandan kurulan komplekslerin dış hizmetlerden yoksunluğu, alt yapı yetersizliği ve bunun da ötesinde istihdam sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Alexander, İtalyan Hükümetin Afet Politikasını referans göstererek 67.500 kişinin evsiz, 26.000 kişinin işsiz kaldığını ifade etmektedir. Ayrıca deprem kentlerindeki tarihi binaların tahribatı ve hasarlı binaların yıkımı esnasında ortaya çıkan molozların, çevresel bir kirlilik oluşturması gibi problemlerin depremzede bireylerin rutin akışını önemli oranda etkilediği kaydedilmektedir. Hasarlı ve ağır hasarlı binaların yıkımı sonrasında evsiz kalan bireylerin barınmaya yönelik maddi ihtiyaçları, deprem sonrası hayatı kolaylaştırsa da bunun uzun vadeli etkileri devam etmektedir. Ortaya çıkan istihdam sorunları, tarihsel mirasın kaybı ve molozların gündelik yaşam alanlarını etkilemesi bu etkilerden sadece birkaçıdır. Bu bağlamda, söz konusu durumdan kaynaklı ortaya çıkan felaketi rasyonelleştirmenin çeşitli yolları üzerinde durulmaktadır (Alexander, 2005, s.25-37).

Fothergill, afetlerin "felaket deneyimi" oluşturucu etkisine değinmektedir. Bu açıdan afet deneyimlerine maruz kalan bireylerin önemli bir kısmı, olayı rasyonelleştirebilecekleri bir anlam aramaktadır. Etkilenenlerin bir kısmı Tanrısal bir güç üzerinden afeti tanımlarken, bir kısmı da felaket potansiyeline sahip yüksek riskli bölgelerde yaşaması üzerinden afeti tanımlamaktadır. Bu şekilde afet mağduru, üzerindeki olumsuz değerlendirmeler için bir sebepler zinciri oluşturmaktadır (Fothhergill, 2003, s.660). Depremin de insan yaşamında duygusal, düşünsel ve davranışsal bir tahribat oluşturması, kişileri, zamanı ve mekânı alt üst etmesi bakımından bir felaket deneyimi olması göze çarpmaktadır. Nitekim depremler, yalnızca mekânsal bir felaket değil, bütünüyle gündelik hayat ritminin yitimine sebep olan felaket deneyimleridir. Özellikle düşük gelir grubunda yer alan, yahut deprem öncesinde ve sonrasında maddi güvensizlikle yaşam deneyimlerini kurgulayan bireyler için deprem süreci dışlanma ve kırılganlıkları içeren bir deneyimdir. Bu yönüyle bireyler aidiyet, güvenlik, sosyal ilişkiler ve yaşam

pratikleri bakımından bir ritim yitimi ile karşılaşmaktadır. Dolayısıyla sürekli tekrar eden bir yaşam ritmi olarak evsizlik, bireylerin deneyimlerinde etkisini göstermektedir.

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen bireylerin deprem sonrası evsizlik deneyimleri, fenomenolojik perspektifle ele alınmıştır. Araştırmada belirleyici olan noktayı evsizlik olgusuna bakış oluşturmuştur. Bu araştırmada evsizlik olgusu; bireysel ve toplumsal anlam dünyaları, gündelik hayat ritmi gibi bağlamlar çerçevesinde tasarlanmıştır. Araştırmada deprem süreci yalnızca deprem ânıyla veya deprem sonrasıyla değil, dün-bugün-yarın ekseninde irdelenmiştir. Dolayısıyla süreçlerin deneyim üzerindeki etkisi önemsenmiştir. Bu etkiyi gözlemlemek için çadır ve konteynerkent gibi geçici barınma alanlarında yaşayan bireylerin rutin yitimi ve rutinin yeniden inşası, yaşadıkları zorluklar ve deneyimledikleri sosyal-duygusal değişimlere dikkat çekilmiştir.

Deprem sonrasında bireylerin bir mekânsal kayıp olarak evsizlikle yüzleşmesi, kırılganlıklar ve yaşam biçimi kayıplarını da kapsamaktadır. Bu durum evsizliğin, yalnızca düne veya bugüne ait bir problem değil yarını da belirleyen bir problem olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada evsizlik, dün-bugün-yarın ekseninde, sosyal aidiyetlerin, maddî ve hissî güvenliğin, rutinlerin yitimi olarak görülmüştür.

Araştırmanın önemi, depremle ilgili yapılan sosyolojik çalışmalarda, yeteri kadar vurgulanmayan bir noktaya dikkat çekilmesidir. Bu nokta evsizliktir. Gündelik hayatın yitirilmesini ve yeniden kazanılmasını içeren söz konusu nokta, depremdem etkilenme potansiyeli yüksek olan bireylerin afet sonrası süreçteki deneyimleriyle anlamlandırılmaktadır. Bu açıdan söz konusu araştırma, afet sonrası süreçte depremden etkilenme potansiyeli yüksek olan bireylerin sosyal hayata aidiyeti kapsamındaki çalışmalara destek sağlayacaktır.

Deprem ve Gündelik Hayata İlişkin Literatür: Kavramsal ve Kuramsal Bir Değerlendirme

Kavramsal Bağlam

Depremin anlamlandırılması için önemli bir nokta, depremin tehlike teşkil edecek düzeyde olmasıdır. Deprem, tehlike oluşturan unsurun sosyal sistemle veya insan kullanımıyla kesişmesi sonucu oluşan aşırı bir olay olduğunda (Perry, 2006, s.1-14), etkileşimsel bir problem olmaktadır. Deprem bu çerçeveyle düşünüldüğünde, topluluğun, karşılaştığı fiziksel olay karşısında düzeninin bozulacağı şekilde sarsılması, zaman ve mekâna yönelik bir tehditle karşılaşarak yeniden yapılanma ve örgütlenmeye ihtiyaç duyması gibi etkenler dikkat çekmektedir. Buradan da tehdit oluşturan, insan eylemini kısıtlayan, insanın yaşamdaki düzenini alt üst eden depremin yalnızca bir doğal olay olmadığı anlaşılmaktadır. Toplumların doğal olay karşısındaki etkilenme gücü, afete hazırlık, zararı azaltma, müdahale ve iyileştirme kapsamındaki acil durum yönetimini kapsayan olası farklılıklarla paraleldir. Bu anlamda, sarsılmış bir topluluğun tekrar düzen için mücadelesini içeren yeniden yapılanma ve örgütlenme aşamasının (Dahlberg vd., 2016, s.2) oluştuğu süreç de farklılık göstermektedir. Fritz'den aktarıldığı şekliyle "üyelerin fiziksel varlığından başlayarak sosyal yapıyı bozacak derecede zaman ve mekânda yoğunlaşan tahribat" (Dahlberg vd., 2016, s.4) bu aşamalara bağlı olarak farklılaşmaktadır.

Sosyal yapıyı bozacak derecede tahribat oluşturması dikkate alındığında önemsenmesi gereken bir konu, afetin insanla etkileşimidir. Afetin doğası bakımından yaklaşıldığında, yapıların yumuşak zemine inşa edilmesi, konutların yeterli ve kaliteli malzeme kullanılmadan yapılması, yahut dere yataklarında kurulan şehirlerde sel ve taşkın kaynaklı kayıpların yaşanması, volkanik patlama riski olan bölgelerde yerleşik bir düzen oluşturulması gibi müdahaleler afet-insan etkileşimini daha başlangıçtan kabul etmeyi gerektirmektedir (Can, 2020, s.17). Bu açıdan, sosyal yapının tahribatına geçmeden önce fiziksel tahribatın da yapı ve üyelerin etkisiyle oluştuğu fark edilmektedir. Çağlar Akgüngör de (2010, s.4) afetin fiziksel olduğundan daha fazla toplumsal bir olay olduğunu ifade etmektedir. Afet süreci insanın günlük faaliyetlerindeki bir kesinti veya kopuş, insanın toplumsal süreçler üzerindeki denetimini yitirdiği bir zaman aralığı, fiziksel olaydan doğan ve gündelik hayatın neredeyse tamamını etkileyen, insanı belirsizlikle karşılaştıran bir dönemdir. Topluluğun yaşamını sürdürdüğü sistemlerin tehdit altında olması sosyal ve bireysel anlamda bir kriz ortamı meydana getirmektedir. Şiddet, yıkım ve hasar

sonucunda anlamını kaybeden değerler, krizleri derinleştirmektedir. Bireyler kendileri ve sevdikleri için oluşturduğu güven alanını kaybettiğinde (Boın & T'Hart, 2007, s.43), sözü edilen belirsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bakımdan depremden doğan fiziksel kopuş, aynı zamanda yaşam ritminin kopuşu demektir. Bireyler, depremin etkileriyle karşılaştığında, yaşadıkları durumu, iki düzlemde algılamaktadır. Bireyler ilk olarak fiziksel çevrede meydana gelen kopuşla, sonrasında ise bu kopuşu algıma biçimiyle, o anki tercih ve gereksinimlerini şekillendirmektedir (Couch ve Kroll-Smith'ten akt; Akgüngör, 2010, s.5). Her iki açıdan depremin muhattabı, yapıyı oluşturan ve tahrip eden insandır. Aynı zamanda insan bu oluşum ve tahribattan etkilenendir. Bu bağlamda deprem, etkileme gücünü, hem afete hazırlık, zararı azaltma, müdahale ve iyileştirme gibi bireylerin dışındaki aşamalardan hem de bireylerin bunları algılama biçimini yönlendiren yaşamsal olasılıklarından almaktadır.

Depremin felaket potansiyeli; hazırlık, zararı azaltma, müdahale ve iyileştirme seviyesine göre şekillenmektedir. Hazır bulunma, deprem ânında zararı azaltacak kaynakların ve müdahalelerin yeterlilik düzeyi deprem ânındaki felaket senaryolarının kontrol edilebilirliği açısından önemlidir. Deprem sonrasında bireyler sürece hazır bulunması ölçüsünde felaketle karşılaşmaktadır. Bireylerin kültürel ve ekonomik sermayesinin düşüklüğü, sosyal ağların zayıflığı ve afet sosyal sermayesinin neredeyse yokluğu, insanın mekânsal hazır bulunuşluğunu etkilemektedir. Söz konusu noktalar felaketin seviyesini belirlemektedir. Afet karşısında zayıf noktası daha fazla olan bireyler daha kırılgan bir toplumsal grup yaratmakta, yaşanan durumu daha kırılgan karşılamaktadır (Akçakaya & Him, 2020, s.13). Ben Wisner ve arkadaşları (Wisner vd., 2003, s.6-15) kırılganlıkları oluşturan kategorileri, cinsiyet, yaş, sağlık durumu ve engellilik, etnik köken, kast, din ve sosyo-ekonomik durum gibi sosyal özellikler üzerinden ifade etmektedir. Bu kategorilerin depremden etkilenme yatkınlığı farklılık göstermektedir. Örneğin sel bölgelerine ev kurma, volkanik topraklarda tarım yapma insanlar için hem fırsat hem tehlike oluşturmaktadır. Bu paralelde, volkanik topraklarda tarım yapan bir çiftçi kendi ikametini yoksulluk ve geçim umudu fırsatı olarak rasyonelleştirmektedir.

Michael Zakour ve Evelyn B. Harrell (2008, s.28-29), söz konusu kırılganlığın meslek, sosyal ve fiziksel çevrede tehlikelere maruz kalmaya yatkın olan birey ve gruplardan oluştuğunu ifade etmektedir. Düşük gelirli, daha az sigorta korumasına sahip, daha eski konutlarda ikamet eden ve deprem ânında ve sonrasında daha az maddi kaynakları olan birey ve gruplar bu yatkınlığa sahiptir. Nitekim bu insanların deprem öncesinde yaşadığı yerler de eski alt yapılara sahip şehir merkezleridir. Dolayısıyla deprem sonrası süreçte depremin etkileme gücünün anlaşılmasında, kimin ne kadar kırılgan olduğunun tespiti önemlidir. Bu anlamda afet sonrasında bireysel düzeyde incinebilirliği yüksek olan, sosyal, psikolojik ve sağlıkla ilgili sorunlar yaşama ihtimalini artıran sosyal-yapısal faktörleri yoksulluk, afet öncesi var olan sağlık problemleri, yaşlı ve çocuk gibi bağımlı nüfus grupları oluşturmaktadır. Toplum düzeyinde incinebilirlikte ise toplumların, afetlere dönük sosyal hizmet kurumlarının zayıflığı ve koordinasyon yetersizliği daha belirgin olmaktadır (Zakour, 2005; akt. Akbaş, 2020, s.336). Deprem sonrasında dayanıksız bir konutta yaşamını sürdüren bireyler için aynı durum geçerlidir. Bireyler depremin getireceği olası riskten haberdar olsa da düşük kira ve alım gücü bu evleri çekici hâle getirmektedir. Bu anlamda bireylerin kırılganlığı ve incinebilirliği deprem öncesi hayatından gelmektedir. Bireyler deprem öncesi yaşam deneyimlerinde de olası bir deprem riskine ve deprem sonrası felaketle karşılaşmaya yatkındır. Sosyal ilişkiler ve ekonomi bakımından zaten kırılgan olan bu bireyler, deprem ânı ve sonrası için potansiyel afetzedeleri oluşturmaktadır. Depremi bu bireylerin etkilenme düzeyi açısından farklı kılan ise depremin etkisinin yaşam deneyimlerinde kısa, orta ve uzun vadede kendini göstermesidir (Çakı, 2022, s.247). Bireyler deprem sonrasında fiziksel bir mekân kaybı deneyimi olarak evsizlikle karşılaştığında düşük kira ve alım gücünden edindiği fırsat, bir tehlikeye dönüşmektedir.

Deprem sonrası evsizlikle oluşan tehlikenin boyutu, birey tarafından kadersel bir bağlamla rasyonelleştirilmektedir. Bu durum bireylerin kırılganlıklarını belirleyen toplumsal ve bireysel faktörlerin göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Bireylerin deprem ânı ve sonrasındaki felaket deneyimini bu şekilde rasyonelleştirilmesi söz konusu kırılganlığını olağan bir yatkınlığa dönüştürmektedir. İnsanların, deprem karşısında yapacakları bir şeyleri olmadığı hissini taşıması, her şeyi başkalarından beklemesi, ilahi takdir anlayışı ile belirli bir mücadeleye dahil olmaktan vazgeçmesi, güçsüzlük hissi taşıması ve olayları anlamakta zorlanması gibi beklentiler (Bayhan, 2012, s.346), bu

durumdaki insanların olası tepkilerini oluşturmaktadır. Bireyler, deprem sonrası evsizlik deneyimiyle beraber, karşılaşacağı olası zorluklara karşı duyarsızlaşmaktadır. Deprem gerçekliğinin içinde, kırılganlıkları oluşturan kategorileri taşıyan bireyler, temel gereksinimler için yardıma ihtiyaç duyma, işsizlik, geçici barınma ve ilişki vs. gibi problemlerle karşılaşmaktadır. Deprem sonrası yaşamsal gereksinimleri oluşturan destek başlangıçta tatmin edici olurken, uzun vadede insan potansiyelini kısıtlamaktadır. Katılımcı yorumlarında da söz konusu durumun izlerine, yardıma alışma ve yağmacılığı benimseme gibi ifadelerde rastlanmaktadır.

Anlatılanların tamamı, depremin gündelik hayat rutinini tüm yönleriyle sarstığını göstermektedir. Deprem mağduru açısından, geçici barınma alanlarında yaşam sürmek için sunulan palyatif çözümler, olay anında kısmen de olsa bir güven duygusu ve alanı oluşturmaktadır (Aydemir, 2020, s.325). Çadırda yaşayan bir birey veya konteynerde, deprem sonrasında barınma probleminin karşılandığını düşünen bir birey de buraları dışarıdaki risklerden korunabildiği içeride bir güven alanında olduğu için önemsemektedir. Hatta bireyler söz konusu içeriyi, olay anından sonra yaşama şansını yükseltmek için arzulamaktadır. Çadır veya konteynerde, tekrarlama ihtimali yüksek olan depremden etkilenme riskini azaltma buraları daha güvenilir yapmaktadır. Fakat sonrasında süreç, bireylerin gündelik hayatında aile, çocuk ilişkileri ve sosyal ilişkilerinde zorlayıcı koşullar oluşturmaya başlamaktadır. Aynı zamanda bireyler, komşuluk ilişkileri, mahalle kültürü ve alışılmış bir sosyal çevreden uzaklaşarak yeni bir mekâna ve kültüre alışmak zorunda kalmaktadır (Fırat, 2020, s.177). Bütün bunlar bireylerin gündelik hayat alanlarındaki duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirmektedir.

Kuramsal Bağlam

Bireylerin yaşadığı felaketler karşısındaki duygu ve düşünceleri ile bunları kontrol etme biçiminin gündelik hayatın kültürel kodlarıyla yakından bir ilişkisi vardır. Gerçekleşen olayın, belirli bir zaman ve mekândaki insan-insan, insan-nesne ve insan-tanrı ilişkisine etkisi ve olaydan etkilenen bireylerin tepkisi gündelik hayatı belirlemektedir. Depremin bir sonucu olarak evsizlik, insanın yaşadığı dünyadaki algı ve değerlendirmelerinden etkilenmektedir.

Henri Lefebvre (2017, s.45-47) *Ritimanaliz'*de, bedeni dinlemeyi sağlayan dış ritimlerden söz etmektedir. Döngüsel olan; bireylerin deneyimlerini bir toplumsal örgütlenme içinde gündelik hâle getiren, bireyleri sınırlandıran, bireylerin birlik içindeki ritmini anlamlandıran (Lefebvre, 2015, s.230) dış etkenlerin, iç duygulanım ve deneyimlerin algılanması (Wacquant, 2012, s.21-31) bireylerin gündelik hayattaki perspektifini oluşturmaktadır. Pierre Bourdieu (2015, s.27-28), bireyleri bedenleştiren bu algılamaları toplumsal uzamdaki konumun belirlediğini ifade etmektedir. Bireylerin toplumsal uzamdaki konumu belirli farklılıklara işaret etmektedir. Bu uzam net olmayan çizgiler hâlinde bulunsa da vardır ve bireylerin görme biçimidir.

Asaf Bayat (2008, s.36), *Sokak Siyaseti'*nde, göçmen, sığınmacı, işsiz, gecekonducu, işportacı ve diğer dışlanmış grupların sessiz tecavüzünden söz etmektedir. Burada kırdan göçenlerin kentlere ve kentlerin imkânlarına, sığınmacı ve uluslararası mültecilerin ev sahibi devletlere ve onların sosyal güvencelerine, gecekonducuların kamusal ve özel araziye ya da hazır evlere, işportacıların kaldırımlara, köşe başlarına, belediye parklarına vs. ile esnafların fırsat maliyetlerine tecavüz ettiği ifade edilir. Bu gruplar böylesi bir mücadeleye; işlerini, yerlerini, önceliklerini değiştirmeleri gereken bir alternatif yaşam biçimine, sorunlarını çözebilecekleri bir kurumsal mekanizmaya sahip olmadıkları için girişmektedir. Depremden etkilenen ve bu etkiyle baş edebilecek bireysel donanıma sahip olmayan failin gündelik hayatında benzer bir durumdan söz edilebilir. Tıpkı Bayat'ın vurguladığı dışlanmış gruplar gibi depremden etkilenen bireyler de belirli bir gündelik hayat rutinine, ancak kendi yaşamsal olasılıklarının şekillendirdiği biçimiyle sahip olmaktadır. Aynı zamanda bu olasılıklar çerçevesinde dışlayıcı gördüğü evsizliğe olağan bir yatkınlık göstermektedir. Bireylerin depremin üzerinden iki yıl gibi bir süre geçmesine rağmen konteynerkentlerde yaşamayı sürdürmek istemesi de bundan kaynaklanmaktadır. Nitekim bir ev düzeni oluşturmak demek kira, elektrik, su ve doğalgaz gibi yardımların kesilmesi demektir. Bu bireyler deprem öncesinde kira, elektrik, su ve doğalgaz konusunda zorlanmıştır, konteynerkentten çıktığında eski hayatına tekrar dönmesi gerekecektir. Bireyler eski

hayatına tekrar dönebileceği bireysel donanıma sahip olmadığı için konteynerkentleri bir fırsat olarak görmektedir. Bunun dışında sorunlarını çözebilecekleri kurumsal bir mekanizmaya da sahip değillerdir.

Nels Anderson'un (2017) *Hobo Evsiz Adamın Sosyolojisi* başlıklı çalışması söz konusu görme biçimini yansıtmaktadır. Anderson, evsiz adamı işçi ama hep yersiz yurtsuz, evsiz ve ailesiz olarak tanımlamaktadır. Bu insan aynı zamanda sokakları mesken tutmuş bir gezgindir. Evsiz adam, acımasız sömürü ilişkileri, horlanma ve yoksulluğun ezip geçtiği bir insandır. Yaşamdaki olasılıklar, bu evsizlikten beslenmektedir. Evsizlik, öznesini, yersiz yurtsuzluk, ailesizlik ve gezginlik üzerinden koşullamaktadır. Evsiz adam ise dünyasını bu şekliyle kabul etmektedir. Bourdieu ve Wacquant (2023, s.116), dünyayla kurulan olası ilişkiler evreninin koşullarla oluştuğunu ifade etmektedir. Bu açıdan görme ve algılama düzeyi, bireylerin yönlendiği kalıplardan oluşmaktadır. Deprem sonrası gündelik hayatı belirleyen bir deneyim olarak ele alınan evsizlik de söz konusu çerçevede anlamlıdır. Nitekim bireylerin deprem öncesinde "ev" olarak tanımladığı ilişki ve mekânlar, hissettiği dışlanma ve yoksulluk deprem ânı ve sonrasına yönelik perspektifi üzerinde etkilidir. Bu açıdan evsizlik, yalnızca bir fiziksel mekân yoksunluğu değil, aynı zamanda bir aidiyetsizliğin işaretidir.

Anlatılanlar bağlamında; evsizlik deneyimine bu araştırma için, yaşamsal olasılıkları evsizliğe yatkın olan bireylerin birlik içindeki ritmi çerçevesinde yaklaşılmaktadır. Yersiz yurtsuzluk, ailesizlik ve gezginlik gibi koşulların söz konusu bireylerin gündelik hayat ritmi olmasından hareket edilmektedir. Bu koşullar, insanların mekânsal hareketliliğe bakışı ve bulundukları yeri anlamlandırmasında etkili olmaktadır. Örneğin konteynerde yaşayan bir insanın geçici barınma ihtiyacını gideren bu alanların kaldırılmasını istememesi, hatta buraları kalıcı bir evsel yaşam alanı olarak talep etmesi, buraları bir alternatif yaşam biçimi hâline getirdiğini göstermektedir. Bu durum da Bayat'ın "dışlanmış gruplar" şeklinde isimlendirdiği insanların yaklaşımıyla benzeşmektedir. Söz konusu birey ve gruplar için ev, "dünyaya rağmen dünyada oturmak" çerçevesinde algılanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Deneyimlerin derinlemesine analizi için bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Mathew B. Miles ve arkadaşları (2023, s.9-10), nitel araştırmada dikkat edilecek noktaları, "ne" ve "ne kadar" gibi sorularına yönelik cevaplarla değil "neden" ve "nasıl" sorularına yönelik cevaplarla oluşturmak gerektiğini ifade etmektedir. Olayların neden ve nasıl meydana geldiğine dair bağlamsal nedenler keşfetmek, eylemin niyeti ve anlamının çözümlenmesini sağlamaktadır. Bu yönüyle nitel araştırmacı, araştırma konularını, doğal ortamında, insanların ona verdiği anlamla yorumlamayı denemektedir. Nitel araştırmacının uygulamaları dünyayı, saha notlarından, görüşmelerden, sohbet ve kayıtlardan oluşan bir dizi temsile dönüştürmektedir (Denzin & Lincoln, 2021, s.10). Araştırmacının derinlikli bakışı ve katılımcıların seslerinin bir araya gelmesiyle, söz konusu temsiller, örüntü ve temalar hâlini almaktadır (Creswell, 2020, s.45).

Araştırmada, nitel araştırma deseni olarak fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseninden, yaşanmış bir fenomenin katılımcıların gözüyle anlamlandırılması ve açıklanması, amaçlı seçilmiş bireyler üzerinden deneyimin odak noktası yapılması beklenmektedir (Toraman Türk, 2023, s.9). Bu anlamda fenomenoloji, deneyimin dünyasını şekillendiren bedensel, ilişkisel ve durumsal yönelime odaklanmaktadır (van Manen, 2016, s.5). Yaşanan olayın deneyimleyen kişiler için ifade ettiği anlam, içerik ve bireyin merakıyla şekillenen dünya, öznenin bakış açısının anlamlandırılması paralelinde duruma ilişkin deneyimin anlamlandırılması (Toraman Türk, 2023, s.14-15), fenomenoloji desenine işaret etmektedir.

Nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni çerçevesinde çalışmanın amacını, bireylerin deprem sonrası gündelik hayatta evsizlik deneyimini nasıl anlamlandırdıkları, deprem ânı ve sonrasında karşılaştıkları zorluklarda hangi noktaları vurguladıkları, bu noktaların evsizlik algısına etkisinin çözümlenmesi oluşturmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada kullanılan örnekleme tekniği amaçlı örneklemedir. Olguların seçimi ve derinlemesine incelenmesi, çalışma yerleri veya materyallerin seçimi, örneklemin amaçlı bir şekilde seçimini gerekçelendirmiştir. Ayrıca katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda elde edilecek veri setinin doygunluk kazanması, yeni bakış ve özelliklerin çıkmamaya başlaması, katılımcı sayısında belirleyici olmuştur (Creswell, 2017, s.189).

Araştırmanın çalışma grubunu, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen insanlar oluşturmaktadır. Depremden etkilenen insanlar arasında da bir sınırlandırma yapılmış, düşük gelir düzeyine sahip olan, konteynerkent ve çadır gibi toplu yaşam alanlarında belirli bir süre ikamet etmiş insanlar arasından seçim yapılmıştır. Bu açıdan çalışma grubunun oluşturulmasında, "depremden etkilenen ve araştırma problemini temsil eden bireyler" üzerinden amaçlı bir seçim yapılmıştır. Yer sınırlandırmasında önemli olan, depremin etkilerinin yaşam biçimleri üzerindeki etkisinin hâlen sürmesidir. Bu kapsamda, çalışma grubunu temsil eden yaşam alanlarını Afşin, Elbistan ve Kahramanmaraş merkezi oluşturmuştur. Başlangıçta Afşin ilçesindeki bireyler üzerinden görüşmelerin başlatılmasıyla birlikte sonrasında deneyimler üzerindeki olası benzerlik ve farklılıklar konusunda fikir alabilmek için Afşin'e yakın bir ilçe olan Elbistan ve il merkezinden birer katılımcıyla da görüşme gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak kadın katılımcılardan 3'ü Afşin ilçesinden, 1'i Elbistan ilçesinden, 1'i de Kahramanmaraş'tandır. Afşin ve Elbistan ilçesindeki katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılmış, Kahramanmaraş'taki katılımcı ile telefonla bire bir görüşme yapılmıştır. Erkek katılımcılardan 3'ü Afşin ilçesinden, 1'i Elbistan ilçesinden, 1'i de Kahramanmaraş'tandır. Erkek katılımcılarla yapılan görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Deprem sonrası bir deneyim olarak evsizlik deneyiminin analizi için 10 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu katılımcıların 5'i kadın 5'i erkek olacak şekilde seçim yapılmıştır. Kadın katılımcılar için kod ad olarak K (K1,K2...), erkek katılımcılar için E (E1,E2...) harflendirmeleri yapılmıştır. Kadın katılımcılardan 4'ü çadır ve konteynerkentlerde kalmış, 1'i ilk birkaç ay başka bir şehirde yaşamış, sonrasında konteynerkentte kalmıştır. Ayrıca kadın katılımcılar konteynerkentlerde yaşamaya devam etmektedir. Erkek katılımcılardan da 4'ü çadır ve konteynerkentlerde kalmış, 1'i köydeki evinde kalmaya devam ettiğini ifade etmiştir. Bakış açısı oluşturabilmek için bir erkek bir kadın olmak üzere, toplu yaşam alanlarında kalmayan iki katılımcıdan da görüşler alınmıştır.

Katılımcıların yaş aralığında başlangıçta belirli bir sınırlandırma yapılmamıştır. Görüşmeler sırasında genç bekâr kadın ve erkeklerin, yaşlı kadın ve erkeklerin, evli ve çocuk sahibi kadın ve erkeklerin ev algısının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu paralelde, deprem öncesi, deprem ânı ve deprem sonrasında, fertlerin maddî ve hissî olarak kendini evde hissetmesini sağlamak için çalışan, bu sorumluluğu taşıyan grubu evli ve çocuk sahibi kadın ve erkekler oluşturmuştur. Kadın ve erkek katılımcıların yaş grubu sınırlandırmasında bu durum belirleyici olmuştur. Sonuç olarak kadın ve erkek katılımcıların yaş grubunu 36-55 yaş aralığı oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma kapsamında, deprem sonrasında evsizlik sorunu yaşayan bireylerle bire bir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunun için katılımcılara yarı yapılandırılmış mülakat protokolü uygulanmıştır. Görüşme yapılan katılımcıların tamamının rızası alınmış, bu doğrultuda sorulara verilen cevaplar ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler sonrasında kayıtların deşifresi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Deşifreler bir word dosyasında toplanarak MAXQDA (2024) yazılımına yüklenmiş, bu program aracılığıyla kodlamalar yapılmıştır. Kodlamaların kontrolü, belirli aralıklarla tekrar tekrar okumalar yapılarak sağlanmış, bu şekilde kodlamaların sürekli güncellemesi yapılmıştır.

MAXQDA yazılımıyla, verilerin tek bir sistem altında kontrolü, sistematik düzenlenmesi, veriye erişim kolaylığı; kodlama, memo ekleme ve etiketleme gibi özelliklerle kod çerçevesi oluşturulması yapılabilmiştir. Metin içi kodlamalara yönelik kod ve belge haritaları yoluyla da veri analizleri örneklendirilebilmiştir (Tarhan, 2023, s.232).Howard Becker, veri toplamanın, hizmet ettiği iddianın

başkaları tarafından kabul edilmeme ihtimali üzerinde durmaktadır. Bu anlamda araştırmacı, elindeki veri ile, gerçekliğin hiçbir zaman kendisinin kaydettiği veri gibi kaydedilemeyeceğini ispatlamaktadır (Becker, 2021, s.17). MAXQDA da araştırmacının veriyi etkili ve destekleyici gösterebilmesi bakımından fayda sağlamaktadır. Veri kodlamalarında kullanılan kodlama yöntemini alt kodlama yöntemi oluşturmuştur. Alt kodlama yönteminde, verinin analizi için ihtiyaç duyulan kategori, birincil kodun detaylandırılması yoluyla yapılmaktadır. Bu anlamda birbiriyle bağlantılı alt kodlar oluşturularak, her şey genel bir kategori altında toplanmaktadır. Daha özel alt kategorilerin alt kodlardan oluşması, veri setlerini temsil eden kategorilerin bir kutuda tekrar bir araya gelmesine imkân vermektedir. Sonuç olarak veri, alt kodlama yöntemiyle detaylandırılmakta, ana ve alt kategoriler hâlinde organize edilmektedir (Saldana, 2019, s.91-94). Anlatılanlar doğrultusunda toplanan verilerden iki ana kategori elde edilmiştir. Deprem öncesi gündelik hayat ve deprem sonrası gündelik hayat ana kodlamaları bu iki kategoriyi temsil etmektedir. Evsizlik deneyimi de bu iki kategori çerçevesinde değerlendirilmiştir. Elde edilen kategorilerin alt kodlama yöntemiyle kodlaması yapılmış, kodlamalar içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmada gerekli etik kurul izinleri, Samsun Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınmıştır. Bu kapsamda, araştırma konusu ve görüşme sorularının etik kurallara uygun olduğu tespit edilmiş, 13.09.2024 tarihli 2024-70 karar no'lu etik kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın saha uygulaması Eylül-Kasım 2024 tarihlerinde yapılmıştır.

Bulgular

Deprem Öncesi Gündelik Hayat: "Benim hayatım kötülerin kötüsüydü."

Deprem öncesi gündelik hayatın, söz konusu bireylerin yaşamsal koşullarındaki görünümünde, kadın katılımcıların gündelik deneyimleri ön plana çıkmaktadır. Bunun olası sebebi, deprem öncesi gündelik hayat denilince ilk önce ev içi gündelik hayatın akla gelmesidir. Diğer yandan katılımcıların deprem öncesindeki yaşam koşullarında, Bayat'ın (Bayat, 2008), "dışlanmış gruplar" şeklinde nitelendirdiği kişilerle benzerlik gösteren taraflara rastlanmaktadır. Söz konusu kişilerin bu grup kategorisinde düşünülmesinin sebebi, bu kişilerin de deprem öncesinde herhangi bir şekilde tedbir alabilecekleri maddi ve bilişsel donanıma sahip olmamasıdır. Bireylerin maddi ve bilişsel donanımı ise gündelik hayata bakışı etkilemektedir. Deprem öncesinde düşük bir gelir düzeyine sahip söz konusu kişiler, düşük kiralarla zorlu şartlara sahip oldukları bir evde yaşamaktadır. Bu noktada katılımcıların deprem öncesi gündelik hayat deneyimleri geçim sıkıntısı ve ilişkiler düzeyinde gösterilmektedir:

> Benim hayatım çok kötüydü. Kötülerin kötüsüydü. Benim depremden önce günüm çalışmayla geçiyordu. Benim çocuklarım küçükken ben ayrıldım kocamdan. Ondan sonra hep çalıştım. Merdiven sildim, ev işleri yaptım. Ondan sonra kızım hiç yani iyi bir günüm geçmedi. Hep çalıştım, çocuklarımı kimseye muhtaç etmedim. Ondan sonra kızımı okuttum, evlendirdim. Oğlanlar da bekâr. Oğlanlar çalışıyorlar ama şimdi çalışmıyorlar. Oğlum iki kere inşaattan düştü. Birinin de psikolojisi iyi değil, işte zor. Hayatım çok zor geçti. (katılımcı ağlıyor). (K2, temizlikçi, 50 yaşında)

> Depremde evim sağlamdı kızım. Müstakil bir evde oturuyordum. Bu çocuklarım inşaata gittiydi işte. Ezel bir kaza geçirdi oğlan. Çocuğun her yeri parçalandı. Motoru bir başkasına sattık. Ruhsatını verirken gene bir kaza oluyor, oğlan ölüyor. Oranın mahkemesinden de borç çıktı. Daha da ödüyom yani. O borç duruyor kesede daha. Bende para yok ki. Sonra da oğlan inşaatta kazan dairesi temizlerken öyle kaza yaptı, orda işssiz kaldı. Anca onları besledim. (K2)

> Ne önce ne de sonra kimseden bir yardım görmedim. Benim akrabam eşim dostum yok. Boşandığım adam da ipsizin tekiydi zaten kendine hayrı yoktu. Varsa yoksa Allah. Yardım olarak sadece on bin aldım ilk zamanlarda. Babam yatalaktı zaten uzun yıllar ona baktım, sonra da çocuklara baktım. Derken böyle olduk işte. Depremden önce de hep borç ödedim. Çocukların sıkıntısı kazası belası benim belimi büktü hep. (K2)

Yukarıdaki ifadelerinde K2, deprem öncesindeki gündelik konumunu "benim hayatım kötülerin kötüsüydü" diyerek aktarmaktadır. Kocasından genç yaşlarda ayrılarak üç çocuğunu kendi büyütmek zorunda kaldığını ifade eden katılımcı, deprem öncesindeki günlerinin çalışmakla geçtiğini aktarmaktadır. Katılımcı merdiven silmek, evlere temizliğe gitmek gibi işler yaptığını söylemekte; hiçbir zaman "iyi bir gün geçirmediğini" aktarmaktadır. Katılımcının; annelik ve babalık rollerini bir arada taşıması, bunun için bir yardım veya destek almaması, sonraki sürecinde de devam etmektedir. Buna bağlı olarak depremden önceki hayat, K2 için düşük gelir, borç, kira, elektrik ve su masraflarıdır. Katılımcı, bunlar için merdiven silmeye ve evlere temizliğe gitmektedir. Deprem öncesinde katılımcının gündelik hayatını borçlar, beslenme ve diğer temel masraflar üzerinden tarif etmesi, deprem sonrasındaki yaşam akışını anlamlandırmasını da etkilemektedir.

> Deprem öncesinde amcamın oğlunun evinde oturuyodum. Toprak evdi yani babamgil ufak ufak destek veriyordu. O ev yıkıldı buraya gelmek zorunda kaldık. Bi tane oğlan var işte, onun da nafakasını alamıyom. Babası ilgilenmiyor öyle. Başka biriyle evli zaten. Çocuk da yaramaz da idare ediyom şimdilik. Bir ara sosyal yardıma mı versem diye aklımdan geçti. Ama kıyamıyorum da. Ev geçiminde komşular veriyordu evin içinde annem gil destek çıkıyordu. Depremden sonra çocuk biraz yaramaz, babam da alzaymer hastası. Vermeyi ve diğer destekleri bıraktılar. (K3, ev kadını, 37 yaşında)

Yukarıdaki ifadelerinde K3, deprem öncesinde oturduğu evin "toprak ev" olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda K3 de kocasından ayrı olmakla beraber oğlu ile kendisi ilgilenmektedir. Katılımcı, ailesinden ve ayrıldığı kocasından herhangi bir destek görmemektedir. Aynı zamanda kanser hastasıdır. Evin geçiminde komşulardan, ev içinde annesinden destek almaktadır. Katılımcının; *"Babası ilgilenmiyor öyle. Başka biriyle evli zaten...", "Önceden babam hasta değilken iyiydik. Ne iş bulsa yapardı. Ama o hasta olunca bir iş yapamadı. Burda da işte idare ediyorum şimdilik. 3 bin gelirim var. Yardım veriyorlar ne yapıyorlar onla idare ediyoruz"* şeklindeki ifadeleri, deprem öncesinde de babasından aldıklarıyla idare edebilecek düzeyde geçindiği yönündedir. Depremle beraber aile içi gelirin, katılımcıyı kapsayacak yeterlilikte olmaması ve katılımcının oturduğu evin yıkılmasıyla yaşamsal alanı daha fazla daralmaktadır. Bu noktada katılımcı deprem öncesi hayatını; toprak ev, çocuğun bakımı ve hastalık üzerinden tarif etmektedir. Bu durum katılımcının deprem sonrasındaki yaşam akışını anlamlandırmasında etkili olmaktadır.

> Depremden sonrakine bakarak yine azıcık iyi geçiyordu. Benim oğlanlardan çocuklardan sıkıntım vardı. Depreme karışınca bir demlik kafayı yedim. Depremden on beş gün önce benim Adanadaki çocuklar geldiler, depremden iki gün önce gittiler. Onlar gidince ben kafayı yedim iyice. Onlar gidince ev bomboş kaldı. Elbistandaki kızım da geldi o da anne biz yarın gidecez dediler. Kız ben dedim nasıl olduysa şurama bir sıkıntı oldu dedim kızlara. Geri anam ben kızım duramayacam sen beni koyup gittin mi ben deliririm dedim beni doktora götürün ne var dedim. Doktora gittim psikolojiye, Afşin'e. Bana dedim bir hap ne yaz ne var ev başıma kepecek dedim dünden belli dedim. O doktor da bana ilaç yazdı şunu yarım yarım yut rahatlaştırır dedi. Kız da yarın gidecek ya Elbistana ben de senle giderim dedim ben daralıyom dedim astım var bende. Bu kez oraya gittim orda yakalandım depreme. (K1, 55 yaşında, ev kadını)

Yukarıdaki ifadelerinde K1 depremden önceki hayatını "depremden sonrakine bakarak gene acık iyi geçiyordu" şeklinde dile getirmektedir. Katılımcı aile ve akrabalık ilişkilerini belirli bir düzeyde sürdürdüğünü, bu yüzden bir sorun yaşamadığını ifade etmektedir. Deprem öncesinde de psikolojik sıkıntılar yaşadığını, bunun için doktora gittiğini söylemektedir. Katılımcı konuşmasının devamında, *"ben Suriyelilerin oturtturdukları bir evde kirada oturuyordum. Evin durumu zaten çok kötüydü"* diyerek yukarıdaki ifadelerindeki probleme dair bir ipucu vermiştir. Bu söylemiyle beraber "bana bir hap ne yaz ne var ev başıma kepecek" demesi, evsel güvenli alanın deprem öncesinde de yeter düzeyde olmadığını göstermektedir.

> Yani depremden öncesinde zorlu bir hayatım vardı. Bir buçuk ay öncesinde kalp krizi geçirdi eşim. Bir yoğun bakım süreci oldu, ondan sonra normal servise geçti. Hastanede bir iki hafta kaldı. Sonra evde bir tedavi süreci oldu. Tekrardan rahatsızlandı, yine yoğun bakım oldu. Elazığa gittik. Tekrardan geldik gecesine deprem oldu zaten ilk gecemizde. Daha yeni çıkmıştık hastaneden. Ondan sonra kayınvalideme geçtik deprem durunca. Orda dururken ikinci deprem oldu. Sonra eşim depremden dolayı daha iyi rahatsızlandı. Zaten biz beklemedik direkt İzmire gittik tedavi orada devam etti. (K4, 48 yaşında, ev kadını)

K4 deprem öncesi gündelik hayatını "zorlu bir hayat" olarak değerlendirmektedir. Eşinin deprem olmadan önce kalp krizi geçirmesiyle maddi zorluklar yaşamaya başladığını ifade eden katılımcı için deprem sonrası, yalnızca hayatta kalmış olmakla tanımlanmıştır. Katılımcı burada çadır, konteynerkent ve diğer yardım faaliyetlerinden faydalanmadığını, eşi rahatsız olduğu için başka bir şehre gitmek zorunda kaldığını ifade etmektedir. Görüşmenin devamında "*Öncesinde herkes kendi yağında kavruluyordu. Herkes kendi soğanını kavurup gününe devam ediyordu. Depremden sonra öyle olmadı tabi. Yani nasıl diyim benim evim yıkıldı, Allah şahit hiç üzülmedim. Ölenleri duyunca hani dedim eşya maddiyat bir şekilde düzelir. Kayınvalidemlerle de aram çok iyidi. Hani dedim bir sene iki sene neyse ortalık düzelene kadar beraber kalırız dedim. Ama öyle değilmiş. Kayınbabamla birbirimizi çok severdik, aşırı derecede severdik. Onlar bizdeydi biz onlardaydık. Ama depremden sonra öyle olmadı."* şeklindeki ifadeleriyle aile ve akrabalık ilişkilerini anlatmaktadır. Katılımcının *"herkes kendi soğanını kavurup gününe devam ediyordu"* demesi aslında belirli bir gündelik rutinin içinde hareket edildiğini göstermektedir. Katılımcının, duygusal ve düşünsel çerçevesinde bu bakışa yer vermesi aile ve akrabalık ilişkilerinin pozitif çerçevede yürütüldüğü konusunda bir referans değeri oluşturmaktadır. Evinin yıkıldığını, eşyalarının önemli bir kısmını enkazda bıraktığını ifade eden K4, sonrasında eşya ve evle olan ilişkisini kaybetmesinin bir gündelik hayat düzeni kaybı oluşturduğunu yansıtmaktadır. Katılımcının evsel düzenini kaybetmesiyle beraber akrabalık ilişkilerine yönelik bir değer yitimi yaşadığını içeren bir değerlendirmede bulunması söz konusu düzen kaybı içerisindeki unsurlardan biridir.

> Depremden önce benim normal bir hayatım vardı. Zaten gurbetteydim. Şantiyelerde kalıyordum işte. Ailem burada kalıyordu. Tabi benim evim müstakildi köy eviydi ben evimi kaybetmedim. Konteynerkentlerdeki çadırlardaki hayatlar zordu yani oralarda da çalıştım bir buçuk yıl onların zorluklarını da gördüm. (E1, 38 yaşında, serbest çalışan)

Yukarıdaki ifadelerinde E1, farklı bir duruma işaret etmektedir. Katılımcı, durumunu "depremden önce normal bir hayatım vardı" diyerek özetlemektedir. E1, deprem olmadan önce gurbette çalışmakta, şantiye ve iş yerlerinde ikamet etmektedir. Katılımcının ailesi ise köydeki müstakil evlerinde kalmaktadır. Katılımcı, işinden arta kalan zamanlarda hayvancılıkla ilgilenmektedir. Bu noktada E1 için "normal hayat"; iş bulma kaygısı, çalışmak için başka şehirlere gitmek ve şantiyelerde kalmaktır. Deprem sonrasındaki yaşam akışını katılımcı; *"ben rahatladım, iki aydan beri işsiz sayılırım. Burada daha çok para kazandım. İnşaat işleri çoğaldı, imkânlar arttı"* şeklinde yansıtmaktadır. Bu noktada katılımcı ev içi ilişkilerinin sürekliliği için yer aldığı kamusal deneyimlerin rahatlamasını, deprem sonrası yaşam akışıyla özdeşleştirmektedir.

Referans olarak kullanılan katılımcı değerlendirmelerinde, deprem öncesi hayatın deprem sonrasından farklı işlemediği anlaşılmaktadır. Düşük gelir, kira, borç ve masraflar, çalışma ve işsizlik, ev ve evsizlik, hastalık ve çocuk bakımı-ev geçimi, deprem öncesindeki gündelik hayat belirleyenleridir. Katılımcıların belirli bir gelir grubunu temsil etmesi, belirli zorluklarla baş etmek zorunda kalması ortak problemlerini oluşturmaktadır. Diğer yandan evsizlik deneyimiyle karşılaştıklarında bunun daha talep edilebilir olduğunu göstermeleri dikkat çekicidir. Katılımcıların gelir düzeyinin kira artışlarını karşılayacak seviyede olmaması, yeri geldiğinde beslenme ihtiyacının dahi zorlukla karşılanması depremle yaşanan evsizliğin daha talep edilebilir olmasına sebep olmaktadır. Katılımcılar, yaşadığı geçici barınma alanlarını, elektrik ve su masraflarından kurtulmak, sokakla arasına konteynerden bir duvar örmek bakımından anlamlı bulmaktadır. Sonuç olarak deprem öncesinde, sosyal alandaki

gündelik konum zaten düzensizdir. Bireyler, deprem sonrasındaki yaşamsal olasılıklarına bu düzensizlikten bakmaktadır.

Deprem Sonrası Gündelik Hayat

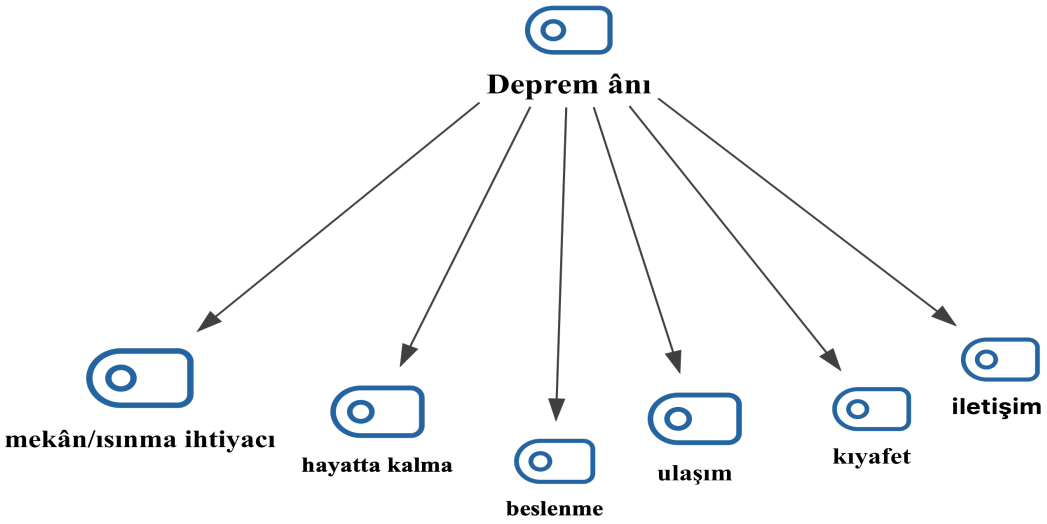
Deprem sonrasında bireylerin gündelik hayatındaki değişim, söz konusu düzensizlik etrafında oluşmaktadır. Gündelik kullanımdaki yaşam alanının; eşyanın, duvarların yitimiyle gündelik hayatın yitimi paralellik göstermektedir. Bireylerin gündelik hayat alanındaki insan, doğa ve maddeyle ilişkisi bir "felaket deneyimi" sonrası kopma noktasına gelmektedir. Bu durum deprem sonrası gündelik hayatın bir problemidir.

Gündelik hayatın deprem sonrası süreçle ilişkisinde evsizlikle karşı karşıya kalmak bu yüzden bir fiziksel mekân kaybından daha fazlasıdır. Deprem sonrasında geçici veya kalıcı bir yaşam alanı arayışıyla hareket eden bireyler, rutin kaybı ve güven problemi yaşamaktadır. Bireyler bir gevşeme alanı olan, içselliğin korunmasını garanti eden evin (Bachelard, 2014, s.79) kaybı ile karşılaşmaktadır. Bu kayıpla gündelik hayattaki sıradan rutinler kesintiye uğramaktadır. Rutin yitimi bireylerin kaygılı bir dünya ilişkisi kurmasına sebep olmaktadır. Maruz bıraktığı kişiyi varoluşsal bir endişeye taşıyabilen bu durum ahlaki ve pratik kodlar üzerinde etkili olmaktadır. Bu durum kişisel-toplumsal çevreye katılımı etkilemektedir (Giddens, 2020, s.99-100). Deprem sonrası sürecin deprem ânı, deprem sonrası ve evsizlik çerçevesinde üç aşamalı tasarlanmasının sebebi budur. Nitekim bireyler depremle karşılaştığında öncelikle şu anda hayatta kalabilecekleri imkânları çoğaltmaya öncelik verirken; sonrasında yaşadığı felaketin zorluklarıyla yüz yüze gelmekte, evsizlik idrakiyle edinilen yalnızlık ve güvenlik kaygısını içselleştirmektedir. Bireylerin gündelik rutin akıştan kopması, kopma sonucu oluşan güvenlik kaygısı, kişisel-toplumsal çevreye katılımı etkilemektedir.

Deprem Ânı: "Bir şey gelmiyor insanın aklına"

Deprem ânında katılımcıların vurguladığı husus, *insanın aklına bir şeyin gelmemesi*dir. Bu noktada deprem ânı için insanların belirli sınıfsal konumlar etrafında anlamlandırılması doğru değildir. Deprem ânı felakete maruz bıraktığı her insanı neredeyse aynı ölçüde etkilemekte, bu insanlara aynı duyguları yaşatmaktadır. Bu bağlamda deprem ânının anlamlandırılması, temel ihtiyaçlar üzerinden şekillenmektedir.

Şekil 1. Deprem ânı kodlamasına ait hiyerarşik kod-alt kod modeli

Şekil 1'de katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda hazırlanan kod modeline yer verilmiştir. Burada katılımcıların vurguladığı noktaları mekân/ısınma ihtiyacı, hayatta kalma, beslenme, ulaşım, kıyafet ve iletişim beklentileri oluşturmaktadır. Katılımcıların duygu, düşünce ve eylemleri, hayatta kalma beklentisine paralel olarak temel ihtiyaçları karşılayabilecekleri düzeyde yönlendirilmektedir.

Tablo 1. Deprem ânı kodlamasına yönelik katılımcılar ve alt kodların frekans değerleri

	K5	K1	K2	K3	K4	E5	E4	E3	E2	E1
Deprem ânı										
kıyafet			2							
beslenme		1	2							
ulaşım		2	1							
mekân/ısınma ihtiyacı		3	3		1			2		3
iletişim		1	1							
hayatta kalma	1		1	2	1	1		2		1

Tablo 1'de katılımcıların verdiği cevapların frekans değerlerine yer verilmiştir. Deprem ânı kodlamasında dikkat çeken nokta, buradaki alt kodlarda, kadın katılımcıların ifadelerinin daha sık tekrarlamasıdır. Bu noktada kadın katılımcıların tamamı deprem ânındaki gündelik ihtiyaçlara yönelik bir problemini dile getirmiştir. Diğer yandan erkek katılımcılar ise barınma ve hayatta kalma kodlamalarına öncelik vermiştir. Burada dikkat çeken nokta, erkek katılımcıların aile güvenliğini sağlayıcı ve aileyi dışarıda tutacak ihtiyaçları kontrol edici bir rol üstlenmesidir. Kadın katılımcılar ise gündelik temel ihtiyaçlar noktasındaki kaygılarını dile getirmiştir.

Hayatta kalma, katılımcıların yaşanan felaket karşısında direnç gösterebilecek kadar ihtiyaçlarını karşılama dürtüsüyle hareket ettiğini yansıtmıştır. Bu yönüyle, ancak hayatta kalan bireylerin ihtiyaçları olabilmiştir:

> İlk anda kıyamet kopuyor sandık. O an hiçbir şey düşünemedik. Yani nasıl anlatıyım çocuklar bitek onları alıp çıkabilmek önemli oldu. Mesela dışarı çıkınca komşunun evi bir anda gitti. Çok kötü oldu ya gözümün önünde oldu bir de ne bileyim aşırı kötüydü diyeyim size. Evimize de baya bir müddet giremedik. Eve gireceğimi hiç düşünmedim. Çünkü yani felaket bir deprem olduğu için farkındaydık bir daha o eve girmek mantıklı değildi. Bir yirmi gün geçti mecbur kaldık eşyaları çıkarmamız gerekiyordu. Girerken kalbimiz yerinden fırlayacak gibiydi. Ama yani o an düzeni düşünmüyorsun, eşyaları kurtarma derdinde oluyorsun. Sonrasında nereye gideceğiz napacağız onlarla karşılaşıyorsun. Yani ordan çıktığımıza sevindik yani bişeyimiz yok. Ama sonra ev yok bişey yok napacaz nerde yaşayacaz herşeyi düşünüyon işte. (K5, 45 yaşında, ev kadını*)*

Yukarıdaki alıntıda K5, deprem ânını "kıyamet kopuyor sandık" diyerek aktarmaktadır. Katılımcının güvenli alanını, dışarıya ailesiyle çıkabilmek belirlemektedir. Katılımcı içinde bulunduğu durumu "aşırı kötüydü" şeklinde anlamlandırırken eve girmek veya eşyaları düşünmek ikinci planda kalmaktadır. Katılımcılar arasında yer alan K3 bu durumu, *"şurda mesela sen ben oturuyok. Valla hayatımız bu işte. Bundan ibaret. Herkes elinden geldiği kadar yaşıyor işte. Bizim yaşamımız da bu olacakmış"* diyerek ifade etmektedir. Buradaki katılımcı da içinde bulunduğu durumu, *"valla deprem olunca naapacaz. Zaten kötüydük bir demlik olduk"* şeklinde anlamlandırmaktadır. Nitekim bu ifadeler depremin, başlangıçta insanı hayatta kalma ihtiyacıyla yüzleştirdiğine işaret etmektedir. Sonrasında mekân ve eşya yokluğuyla karşılaşıldığında eşya, ev düzeni, rutin ve belli bir yaşam ritminin eksikliğine değinilmektedir. K5'in ifadelerine göre hayatta kalma ihtiyacını garantiye aldıktan sonra eşyalara odaklanılmaktadır. Bu bağlamda yeni bir düzen, rutin ve ritim yakalamak için eşya önemli bir göstergedir. Katılımcı bu yüzden ağır hasarlı dairesinden eşyalarını çıkarmak pahasına riskleri göze almakta, zorunlu olarak eve girmektedir. Son olarak ise yeni bir kriz, ev veya hayatın devam edebileceği bir yaşam yerinin olmamasının idrakidir. Depremin insanların hayatını etkileme düzeyine, E1'in ifadeleri üzerinden de ulaşılabilmektedir. Deprem sonrasında eşiyle konuşan E1, *"sizde bişey var mı dedim gene bizde bişey yok dedi. Evde bişey var mı dedim evde de bişey yok dedi. Ne yapak dedim yapacak bişey yok dedim. Köy yıkıldı herkes bas bas bağırıyor dedi. Yapacak bişey yok dedim siz*

kendinize bakın dedim sizde bişey yoksa gerisine geçmiş olsun dedim ne diyeyim" diyerek hayatta kalma, aile ve ev arasında bir bağlantı oluşturduğunu göstermektedir. Bu durumda sırasıyla hayatta kalma, eşya ve ev vurgulanmaktadır. Başlangıçta eve veya gündelik hayatın olağan rutinine dair bir düşünce akıl dışı kalırken hayatta kalmayı başardıktan sonra bunlar hayatın anlamına dair bir boşluk oluşturmaktadır.

Sık vurgulanan ikinci bir kodlama, *mekân/ısınma ihtiyacı* oluşturmuştur. Deprem anında kış mevsiminin yaşanıyor olması, dışarıdaki koşulların hayatta kalmak için elverişli olmaması katılımcılar tarafından ön plana çıkarılmıştır:

> Ben Adanaya gittim kızın yanına gittim. Orda bir gün iki gün yattım orda da sallandı. Benim kızımın oturduğu yer kötü. Dışı tuğla. Arka taraflar hep delik. Kızım dedim burda deprem olursa bu ev hep gider. Adanada da oldu aynı. Kıza dedim burda da olursa dedim eviniz kötü dedim. Gelin sizle bir yere gidek dedim. Benim bir bacım vardı çerkes köyünde. Kayserinin Develi köyü varmış. Oranın yurduna gitmişler. Bana telefon açtılar ki bacım dedi torunlarını kızını al bu yurda gel dedi. Onlara telefon açtım oğlum bizim yol paramızı sal dedim biz Kayseriye gidiyok dedim. Kayseriye indik mi. Kele kardeş dedim Develi köyü varmış dedim adamlara onun servisi nerden kalkıyor dedim. (katılımcı burada gülüyor.) aha şuradan kalkıyor teyze dediler bindik Develi köyüne gittik. Orda da varınca geri dedim ki kele kardeş bu dağın dibinde bir yurt varmış dedim. Oranın servisi nereden kalkıyor diyom adamlara soruyom. Aha şurdan kalkıyor bacım dediler gösterttiler. Bindik yurdun önünde indik. Yurdun müdürü de bayandı. Malamat oldu yani. Bizle ilgilendi. On gün on beş gün sonra geri oruç geliyordu zaten geri geldik. (K1, 55 yaşında, ev kadını)

Yukarıdaki alıntıda K1, deprem ânındaki tavrını aktarmaktadır. Depremin üçüncü gününde kızının yanına giden katılımcı, oradaki evin koşullarının da iyi olmadığı gerekçesiyle bilmediği bir şehre ve köye gitmektedir. Bir yurtta kaldığını ifade eden katılımcı, bilmediği bir yerde ve evde kalmayı göze almakta, buna karşılık buradaki devlet yurduna sığınmaktadır. Katılımcının deprem anında en çok vurguladığı nokta soğuk hava koşullarıdır. Bu açıdan, "*sonra dedim ki oturduğumuz yerde çatlak ne vardı ama oturulacak kadar vardı yani. Sular kesildi doğalgazlar yok mu, sular yok hep sular buz tutmuş. Sobayı yakamıyok mu. Geri dedim ki adama ben ne var Adanaya gidiyim. Gitmem dedi hiçbir yere gitmedi. Ölsem de ben evde öleceğim dedi. Ben gittim geldim. Afşinden gitmedik. Oturduğumuz kiralık evde, oturuyor burda adam"* şeklindeki ifadesinde suların buz tutması, doğalgazın olmaması, sobanın yakılamaması gibi problemlere yer vermektedir. Dolayısıyla K1 ilk aşamada hayatta kalabileceği bir "sıcak alan" edinmeyi önemsemektedir. Buna karşılık kocasının da "öleceksem de evimde öleceğim" şeklinde bir tavırla deprem anında evini terk etmediğini ifade etmektedir.

> Dedim ki girmeyin dedim benim bahçeye sığarık dedim beni dinlemediler. Sonra baktım tandır gibi bir yer vardı oraya toplanmışlar bi de soba yakmışlar. Görünce de öfkelendim ne yalan söyleyeyim dedim ki ne anam dedim milleti başına topladın bi de soba yakmışsın dedim.iyi üşüyolar dedi. Müstakil bura ama dedim deprem oluyor bu adamları ne topluyon kapının önüne çıkın dedim. (K2, 50 yaşında, temizlikçi)

> Her petrolü dolanıyok çevriliyok yok. Beni bahane etti oğlan şu teyzem yaşlıymış dedi onun şeyine son benzini sana verek dedi. Zaten 300 tl den fazla da verilmiyor. Bir de garip bir ortam var. Odun alıyor millet demiyor birbirine. Herkes kendini düşünüyor. Herkes muhtaç. (K2)

Yukarıdaki alıntıda K2, deprem anında dışarıda kalmanın bir iç mekân gerekliliğinden daha önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda kendisinden habersiz, bir iç mekânda toplanan insanlara dışarıda olmanın daha güvenli olduğu yönünde bir uyarıda bulunduğunu ifade etmektedir. Diğer yandan buradaki insanlar da üşüme gerekçesiyle dışarıyı güvensiz bulmuş, bir iç mekânda soba yakarak ısınma riskini hayatta kalmak için göze almıştır. İkinci alıntıda ise aynı katılımcı tanımadığı bir adamın arabasına binerek orada ısınmaya çalıştığını vurgulamaktadır. Katılımcı, araba aracılığıyla gittiği yerlerde odun ve petrolü insanların birbirinden gizli edindiğini, yardımlaşma konusunda bilinçli bir

şekilde iletişimsiz davrandığını aktarmaktadır. Bu durumu da "herkes muhtaç, herkes kendini düşünüyor" diyerek yansıtmaktadır. İnsanların hayatta kalmasını gerektirecek donanımın yetersiz olması, ilk aşamada bütün insanların bu yetersizlikten etkilenmesi herkesi kendine çevirmektedir.

> Depremden sonraki ilk üç gün bir dolmuşun içinde kaldılar. Sonra ben bunları aldım eve getirdim. Baktım dedim zaten buranın başı kalabalık ben evime gidiyom geliyorsanız siz de gelin dedim. Bacanak telefon etti geri biz yurtta Kayseride kalıyok diye. Geri çocukları oraya gönderdim. (E1, 38 yaşında, serbest çalışan)

> Normaldi hayatımız. Biz depremden sonra hemen girdik. İki gün kaldık biz. Bizim ev çatıydı tabla da değildi. Sallantılar oluyordu ama umursamadık bir şey olmaz dedik. Evden çıkmadık. (E1'in eşi).

Yukarıdaki katılımcı cevabından, deprem ânı ve ilk üç günde evin önemli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada bir evsel mekândan ziyade hayatta kalabilecek düzeyde bir ortam edinmek önem kazanmaktadır. Bu durumda belli bir gelecek kaygısı veya bir aidiyet değil bu şartlarda ve anda kalabilmek için ihtiyaçlar oluşturulmaktadır. Sonrasında ortamdaki insan sayısının fazla olması ve buradaki ihtiyaçların insanların tamamına yetmemesi katılımcı ve ailesini tekrar eve yöneltmektedir. Sürecin hâlen devam etmesi ve yurtta kalma imkânının olmasına bağlı olarak katılımcı kendisi memlekette kalmakta, ailesini Kayseri'de bir yurda göndermektedir. Katılımcının cevabına bir önceki katılımcının değerlendirmelerinde de rastlanmıştı. Bu bağlamda dikkat çeken olası tespit, erkeklerin memleketinde kalmak, kadınlarınsa tehlike oluşturduğu için buradan uzaklaşmak için direnç göstermesidir. Kadınlar çocukların olaydan en az etkilenmesi için bir ortam oluşturmayı dikkate alırken erkekler felaket sonrasında yitirilen rutini yakalama, eski düzeni yeniden oluşturma yönünde bir sorumluluk taşımaktadır. Bunun için soğuk hava ve zorlu koşullara direnç, erkeklerde daha fazladır. Aynı zamanda E1'le yapılan görüşme esnasında eşinin de; *"Benim eşim olduğu için yanımda ben yokluk görmedim. O ne dediyse onu yaptım ben, git dedi gittik, eve girin dedi girdik"* şeklinde bir değerlendirmede bulunması deprem anındaki kriz yönetiminde erkek bilincinin etkili olduğuna işaret etmektedir.

> Komşular millet acından öldü. Komşuların biri gitti, dışarıda kiler gibi bir yeri varmış ordan makarna getirdi. Sobanın üstünde pişirdik. Ekmeğin arasına koyup koyup dürüm ettik. (burada katılımcı gülüyor.) az içimize öz oldu dedik. Evlere giremiyok mu. Karı sobanın üstünde erittik orda göçmen sobanın üstünde. Kazan getirdiler, erittik onu içtik. Şişelere doldurduk doldurduk. Evlere giremiyorlar. Bir hafta on gün öyle geçirdik orda burda geçirdik (K1, 55 yaşında, ev kadını)

> Eve gittim gece, kapının önünce ceviz vardı amanın her yerim apartman. Her yer çatır çatır sallanıyor. Kapıyı açtım kimse yok. Ne köpek var ne insan var. Ama bir bağırıyom ki ümmeti Müslüman yok mu deprem oluyor diye apartmanlara çağırıyom. Bu sefer hep kimi eşortmansız kimi kıyafetsiz bir görsen nasıl. Neyse bu sefer çıktılar dışarı, gelen bu sefer ayak yalın baş yalın. Benim çocukların öteberisi vardı hep onları verdim giysinler diye. (K2, 50 yaşında, temizlikçi)

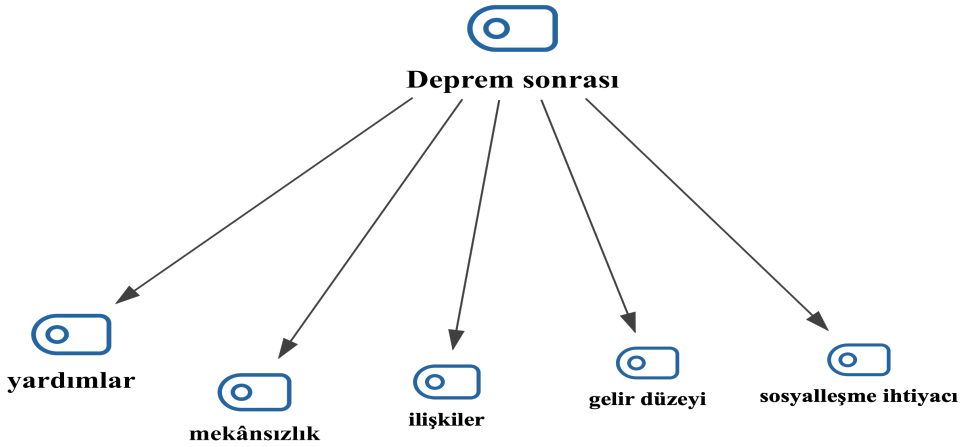
> Bir de terlik pijama çıktık asansör yok. Ne yaptık nasıl indik hiç hatırlamıyorum yani ben. İndikten sonrası kar fırtına deprem devam ediyor bir taraftan. Yolda kaldırımdayız. İki binanın arasındayız binalar üstümüze düşmesin diye. Baktık sağ çıktık eşi dostu aramaya başladık. Kimde ne varsa oraya gidelim dedik. Baktım kimsede bir zayiat yok. Dedim artık eve giremeyiz yani artçılar devam ediyor. Gidip bir yere sığınmak gerek dedim dışarı da soğuk hep, hâlen ayağımızda terlik. Arabayı da arkadaştan almıştım sabah doktora gidecektik. Araba varmış iyiki kaldık öyle ortada. İlk üç gün biz hiç öyle bir yere sığınmadık sağda solda dışarıda kaldık. Kadınlar birinci depremden sonra kardeşimin evine gittiler. Öğlen oldu karnımız aç üst baş yok. Kardeşimin ev zemin kattı, ordan kaçarız hemen dedik. Normalde ora da tehlikeli ama diğer türlüsü daha tehlike. Ayakkabı yok terlik yok kış kıyamet, herkes ağlıyor bir yandan. Mecbur gitti insanlar yani yemek su ihtiyaç hep. (E3, 42 yaşında, serbest çalışan)

Sonuç olarak, hayatta kalmayı başarabilen katılımcılar için beslenme, ulaşım, iletişim, kıyafet ve tuvalet ihtiyacı gibi gereksinimlere yer verilmektedir. Bu noktada kadın katılımcılar deprem ânından sonraki süreçte yemek yapma, kıyafet ayarlama gibi bireysel problemler üzerinden yaşadığı durumu ifade etmektedir. Erkek katılımcılar ise ailenin hayatta kalmasını destekleyecek ihtiyaçların temini noktasındaki tedirginliğini dile getirmektedir. Yukarıdaki katılımcı değerlendirmeleri söz konusu durumu örneklendirmektedir.

Deprem Sonrası: "Ben buraya geldiğimde üstüm başım bile yoktu"

Deprem sonrası gündelik hayatı içeren bu başlık, artık deprem ânının etkisinden çıkan, kaybolan gündelik hayat ritminin yeniden yakalanması gerektiğini fark eden bireylerin, ritmi anlamlandırma şeklini vurgulamaktadır. Nitekim, hiç düşünmeden gündelik hayatın her ânını, belirli alışkanlıklar, kaygı ve beklentilerle dolduran insanlar, her hâliyle rutin bir alışkanlığı, rutin bir kaygıyı ve rutin bir beklentiyi taşımaktadır. Ritmik tekrarlarla, eylemler ve düşünceler, üzerinde düşünmeyi gerektirmeksizin hayatın ritmi hâlini almaktadır (Karaarslan, 2021, s.53-54). Bu bireyler için deprem etkisi "hayatın ritmi üzerine tekrar düşünmek" olarak belirmektedir.

Şekil 2. Deprem sonrası kodlamasına ait hiyerarşik kod-alt kod modeli

Şekil 2'de, deprem sonrası sürecin ikinci aşaması; yani yitirilen hayat ritmini tekrar düşünmek çerçevesinde vurgulanan noktalar gösterilmiştir. Bu noktada, hayatta kalmayı başarabilmiş ve birincil ihtiyaçlarını kısmen karşılayabilmiş bireyler, depremden etkilenme düzeyini deprem olmadan önceki hayat ritmiyle kıyaslayarak değerlendirmektedir. Katılımcılar deprem sonrası etkilenme düzeyinin genel bir hayat şansı olduğunu düşünmektedir. Bu açıdan deprem sonrası yardımlar, mekânsızlık, ilişkiler ve sosyalleşme ihtiyacı etrafında tanımlanan problemler, maddi koşulların belirlediği bir yaşamsal olasılıktır. Yitirilen hayat ritmi; yalnızca maddi durumu iyi olanlara giden, mağdura ulaşmayan yardımlar, dış dünyadan korumayan mekânlar, kopmuş ilişkiler, kısıtlı bir sosyal çevre ve sürdürme kapasitesi, sınırlı ekonomik kaynaklar ve yaşamsal olasılıklar çerçevesinde anlamlandırılmaktadır.

Tablo 2. Deprem sonrası kodlamasına yönelik katılımcılar ve alt kodların frekans değerleri

	K5	K1	K2	K3	K4	E5	E4	E3	E2	E1
Deprem sonrası										
gelir düzeyi	1	1	1		2	1				3
yardımlar	1	1	5	1	1	1		1	2	2
ilişkiler	2	4	1	1	2				1	
sosyalleşme ihtiyacı					2					
mekânsızlık	2	2	2	1	2				1	2

Tablo 2, katılımcıların, sınırlı ekonomik koşullara bağlı olarak kısıtlanan deneyimlerini gerekçelendiren alt kodların tekrarlanma sıklığını göstermektedir. Tabloya göre kadın katılımcıların tamamı, yardımlar, ilişkiler ve mekânsızlık alt kodlamalarına yönelik ifadelere yer vermektedir. Erkek katılımcılar ise gelir düzeyi, yardımlar, ilişkiler ve mekânsızlık alt kodlamalarına ifadelerinde yer vermektedir. Buradaki frekans sıklıklarına göre, gelir düzeyinin diğer deneyimleri etkilemediğini, depremin herkesi aynı ölçüde etkilediğini ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Nitekim 1 kadın ve 3 erkek katılımcı için gelir düzeyine yönelik bir kodlama yapılmamıştır. Fakat genel bir değerlendirme yapmaları istendiğinde katılımcıların neredeyse tamamı, sınırlı ekonomik kaynaklar ve yaşamsal olasılıkların depremden etkilenme düzeyini belirlediğini söylemiştir.

> Maddi açıdan eşim üç ay kadar çalışmadı. Bir gün önce depremden zaten işten çıkarılmıştı. Onun tazminatı olunca onu kullandık idare ettik. Gene ki o varmış diyoruz. Ya erzak falan geldiği için harcama olmadı. Yani yetti baya ya bizim için. Ya bütün ihtiyaçlarımız geldi zaten. Su olsun erzak olsun. Aslında yeterli derken yani o anda herhalde idare etmeyi anladık. Aza kanaat iyi geldi bize. İhtiyacımız kadarını aradık. Bulduysak yetti dedik. (K5, 45 yaşında, ev kadını)

> Mesela tabi 40 gün biz çadırda kaldık. Kalabalık kaldık. Baya bir sıkıntılı günlerimiz geçti ya. Ya ilk başlarda fena değildi. Sonradan bir huzursuzluk oldu öyle geçti ya iyi geçmedi ya. Kaldığım kişiler tanıdıktı. Çok anlaşamadık bir arada olunca. Akrabalar kuzenler falandı. Yani bütün işi üstümüze yıktılar. Hiç umursamadılar. Yemek olsun temizlik olsun bir düzen istedik. Onlar bunu istemedi. Aldırmadılar. Dağınık yaşamak istediler. Ortam güzel değildi yani. Bir ev gibi değildi. Kimsede ev sorumluluğu da yoktu. (K5)

> İyiydik çevre ile öncesinde. Kahveye çaya gidiyorduk güzeldi yani öncesine. Şimdi ama o kadar şey kalmadı. Yardım derken yani öyle yardımlaşıyorduk manevi anlamda. İş açısından olsun evimizde bir işimiz olsa geliyorduk komşuları çağırıyorduk hep birlikte yapıyorduk. İllaki insan diyor maddi açıdan belki iyi olsaydık daha iyi olabilirdi. Mesela en azından ayrı bir yere çıkardık o zaman. Yani ortamımız bozulmazdı en azından akrabalarımızla falan. Mesafeli olabilirdik o zaman daha iyi olurdu. Zaten depremde de şehir dışına çıkmak istedik maddi durumdan dolayı çıkamadık. (K5)

Yukarıda verilen katılımcı değerlendirmesi, katılımcıların sınırlı yaşam biçimi deneyimlerine bakışını içermektedir. Bu durum için bir örneklik oluşturan K5, çadırda kaldığı döneme yönelik bir değerlendirme yapmaktadır. Katılımcı, çadırda kalanların memleketinden başka bir yere gitme şansı olmayan insanlar olduğunu ifade etmektedir. Bu noktada, katılımcının yaşadığı deneyim, "huzursuzluk" şeklinde açıklanmaktadır. Katılımcının, "bütün ihtiyaçlarımız geldi bizim, iyiydik çevre ile öncesinde, kimsede ev sorumluluğu yoktu" şeklindeki ifadeleri, hayat ritminin yitimine yönelik bir ipucu vermektedir. Deprem öncesinde, eşinin işten çıkarıldığını ifade eden katılımcı, "aza kanaat" üzerinden deprem sonrası süreci yönetebildiğini söylemektedir. Katılımcının bulunduğu ortamdakiler de ihtiyacı kadarını aramaktadır. Diğer yandan öncesinde iyi olan ilişkiler ve depremle gelen (ilişkiler bakımından) sıkıntılı günler, "kimsede ev sorumluluğunun olmaması" şeklinde problemleştirilmektedir. Burada da

dağınıklık, umursamazlık ve düzensizlik vurguları üzerinden "bir ev gibi olmayan" ortamdan söz edilmektedir.

> Konteynerde klima vardı tv vardı kanepe ısıtıcı vardı. Çok iş görmüyordu aşırı soğuklarda ama ufak tefek battaniye de vardı. Yani zaten ilk zamanlar para da geçmiyor. Yaşaman gerekiyor önce, paraya da duyarsızlaşıyorsun. Yardımlar koliler yetiyor işini görüyor. Ama bence onlar da çok herkese ulaşmadı. Alanlar bol bol aldı alamayanlar hiç alamadı. Bol bol alanlar tanıdıkları olanlardı. İnsanlar onu da yönetemedi. Orada da evsizliğimizi hissettirdiler. (E5, 50 yaşında, serbest çalışan)

> Vallaha şunu söyleyim ben devlet şunu yaptı milleti hırsızlığa alıştırdı. Hazır geldiğinden dolayı millet çalışmayı bıraktı. Bazen bizim on on beş pikap malzeme dağıttığımız oluyordu. Bir de yardımlar ulaşmadı diye bir şey olamaz zaten hepsi de duyduğu anda ulaşıyordu. Biraz ayırmaları lazımdı. Orda şu anda bile emekli olanlar var evi barkı olanlar var. Elektrik bedava su bedava millet oturdu hep uzun bir zaman. Şimdi oturanlar kiracı olmayanlar ve evi olmayan insanlar. İnsanlar yaaşayacak yer bulamayınca devlet onlara orayı açtı. Oralar eninde sonunda kalkacak. Eski hayat nasılsa öyle devam edecek o insanlar. (E1, 38 yaşında, serbest çalışan)

> Konu komşu olsa belki insan bir nefes alır. Konu komşu da yok. Depremden sonra hısım akraba da tanımadı yani. Ne diyecen, adamlar ben de deprem gördüm diyor, görmediler mi. Mesela amcamın oğulları var, her biri bir dağda, anne tarafından akrabalar var onların da herbiri bir dağda. Hanımın mesela orda da deprem oldu eski evler hep gitti. Herkes geçim derdine düştü. Evinde sıkıntı olmayan ineği danası olan bir şekilde devam etti. Olsa anam babam belki yapar onların da yok ki yaşlılık maaşıyla geçiniyorlar. Bu saatten sonra dünyayı bana versen banane derim. Hanımla olsam, aç kalmasam ne mutlu bana yeter zaten. Eş dost akraba yok ki kimden ne bekleyeyim. Yardım desen vermiyorlar, dayın olacak ki alacaksın. Bizim gibi insanları galeye alan yok. Bir tanıdık olsa bir telefona bakar, ama yok. Mecbur mağdursun başka çaren yok. Öbür adama bakıyon arabayla gidiyor kaloriferi yanıyor istediğini alıyor. Bak hanıma ilaç parası var, kendi ilaçlarıma var, kuru ekmek alsan hesabı kitabı belli. Bir küskünlük var yani. Bişey desen deme hakkın yok. Ağlasan ne olacak ki. Buna şükür. Geçer mi bu küskünlük, orasını bilmem(E2, 55 yaşında, serbest çalışan)

Erkek katılımcılardan alınan yukarıdaki ifadelerde, herkese ulaşmayan yardımlar, paraya duyarsızlaşmak ve evsizlik ile tam tersi şekilde insanları hırsızlığa alıştıracak düzeyde yardımların olması arasındaki denge durumu, deprem sonrası sürecin anlamlandırılmasında kullanılmaktadır. E5, tanıdıkları olanların deprem sonrası yardımlardan faydalandığını, bu noktada kendi evsizliğini hatırladığını ifade ederken E2 de benzer bir noktaya temas etmektedir. E2, yardımı alamama sebebinin insanlar arası ilişkilerden kaynaklandığını ifade etmektedir. Bu anlamda, birbirinden haberdar olmayan akraba grupları ve çevre, tanıdıkların olmamasından kaynaklı süreç yönetiminin zorlaşması, insanlara ve topluma karşı bir küskünlük oluşturmaktadır. E1 ise yardımlara farklı bir noktadan bakmaktadır. Katılımcı, yardımları ulaştıran insanlar arasındaki kopuklukların süreçten faydalanma düzeyini etkilediğini düşünmektedir. Maddi açıdan iyi olanlar ve olmayanların, tam ayrıştırılmadan imkânlardan faydalanması, imkânlara ulaşanların sayısında bir dengesizlik oluşturmaktadır. Katılımcı bu durumun, "insanların hırsızlığa alışması" şeklinde sonuçlandığını belirtmektedir. Bunun anlamı, maddi durumu iyi olsun veya olmasın, insanlar için hayat ritminin, yardımlara alışmak şeklinde bir yitime uğradığıdır. Yardımlara alışan ve hayatın yardımlarla kolaylaştığını düşünen insanlar, nasılsa öyle devam eden eski hayatını askıya almaktadır. Dolayısıyla bu durum da evsizlik olarak gösterilmektedir.

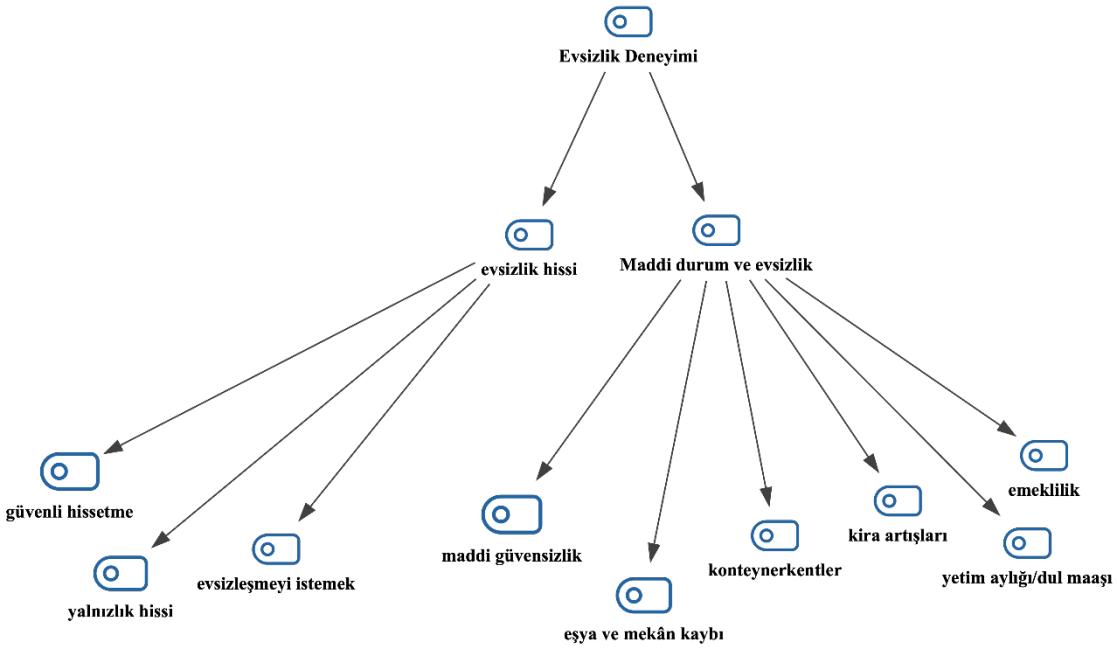
Evsizlik Deneyimi: "Aç Kalırım Ama Sokakta Kalamam"

Fenomenolojik analizde önemli olan bir nokta; deneyim, ortam ve durumdur. Bu açıdan, yaşanmış olan fenomenin başkalarının gözünde kazandığı anlam (Toraman Türk, 2023, s.11), varlıkların evrenine girilmesi ve varlıkta ikamet eden algı ve değerlendirmelerin çözümlenmesi (Merleau-Ponty,

2020, s.110), ortam ve durumdaki ortaklaşan anlamları açık etmektedir. Bir deneyim olarak evsizliğin söz konusu bağlamdaki anlamlandırılması da, maddiyat ve hissiyat ekseninde yapılmaktadır. Maddiyat ve hissiyat, bireylerin bedensel ve duyusal değerlendirme kategorilerini oluşturmaktadır.

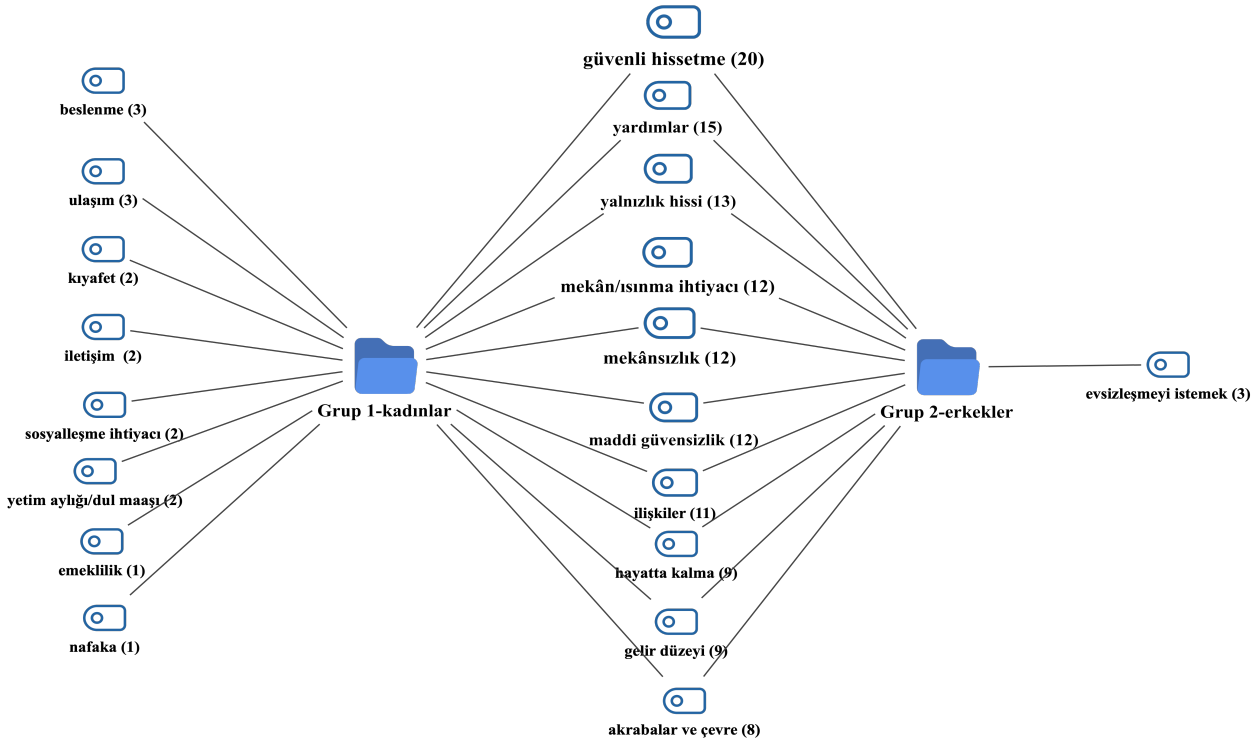
Bireylerin bedensel ve duyusal değerlendirme kategorilerinin oluşumunda, yoksulluk faktörü önemlidir. Nitekim, mutlu bir yaşamı ifade eden imkânlardan yoksunluk, hayatın tam da sunmak zorunda olduklarını almama (Bauman, 1999, s.59-60), yaşam akışındaki normalliklerden faydalanamama anlamına gelmektedir. Deprem öncesindeki maddi koşulların deprem sonrasında da aynı olması, deprem sonrasında, "normal yaşam olarak kabul edilen her şeyden mahrum bırakılma" şeklinde yansımaktadır. Bireylerin bir deprem sonrası deneyimi olarak evsizlikle karşılaştığında, güvenli ve birlikte yaşama, yalnız olma/olmama perspektifinden bir bakış göstermesi, depremin gündelik hayattaki etkisini yansıtmaktadır. Bir normal yaşam alanı olan evden mahrum olmak, katılımcı ifadelerinden alıntılanan, "aç kalırım ama sokakta kalamam" cümlesiyle anlamlandırılmaktadır. Sokakta kalmama şeklinde tanımlanan ev, güven ve yalnızlık arasındaki dengeyi tamamlayan, maddi bir tanımlamayı aşan önemli bir mekândır.

Şekil 3. Evsizlik deneyimi kodlamasına ait hiyerarşik kod-alt kod modeli

Şekil 3'te verilen kod modelinde, evsizlik deneyiminde geçen maddi ve duyusal değerlendirmeler verilmiştir. Buna göre katılımcılar, maddi durum ve evsizlik kodlamasında; emeklilik, yetim aylığı, dul maaşı, kira artışları, eşya ve mekân kaybı ile konteynerde yaşamayı, maddi güvensizlik şeklinde ifade etmişlerdir. Duyusal düzlemi yansıtan evsizlik hissi ise, güvenli hissetme ve yalnızlık hissi olarak adlandırılmıştır. İnsanın bulunduğu şartlara karşı duyarsızlaşmasını içeren evsizleşmeyi istemek, katılımcıların güvensizlik ve yalnızlık paralelinde edindiği bir deneyim olarak gösterilmiştir.

Şekil 4. Deprem sonrası süreçte, katılımcıların ortaklaştığı ve farklılaştığı noktalar: İki-vaka modeli

Şekil 4, kadın ve erkek katılımcıların deprem sonrası süreci tanımlamak için kullandığı ifadeleri, ortak ve farklı kategorileri, frekans değerleriyle birlikte göstermektedir. Verilen modele göre, kadınlar ve erkeklerin deprem sonrası sürece yönelik ortak kodları, maddi ve duyusal değerlendirmeler içermektedir. Örneğin hayatta kalma, mekân ve mekânsızlık, gelir düzeyi, yardımlar ve maddi güvensizlik, maddi değerlendirme şemasını; güvenli hissetme, yalnızlık, ilişkiler, akrabalar ve çevre de duyusal değerlendirme şemasını oluşturmaktadır. Evsizleşmeyi istemekse erkek katılımcılar arasındaki bir ifadeyi oluşturmaktadır. Ortak değerlendirmeleri içeren kodlamalar, karşılaşılan problemlere yönelik kodlamalardır. Bu problemlerin olasılık koşulunu maddi güvensizlik belirlemektedir. Katılımcı ifadelerinde yer verileceği üzere, problemlere maruz kalma sıklığı, katılımcıların duyarsızlaşmasına ve bu problemleri çözme isteğinin yerine problemleri sürekli hâle getirme isteğinin belirginleşmesine sebep olmaktadır.

> Ben ev tutup kira veremem ki aldığım para kirayı karşılamaz. Çor çocuk herkes evlenecek başlarında iş var. Nasıl hani neyle tutacam ben evi. Keşke bana ev verseler ben ortada kaldım kızım. Gerçeği bu. Benim öyle hısımlarım da yok. Oğlanlar evlenecek barklanacak maddi bir düzenleri yok, başlarından bela eksik olmuyor. Şimdi diyorlar ortada kalanlara sokakta kalanlara ev verilecek diyorlar bilmiyom kızım ya. Bir gözüm olsun kendimin olsun benim tek beklentim bu. Benim için yani fakir olanlara birer göz olsun bir çatı yapsınlar versinler. Buralar kalksa bizim gidecek yerimiz yok. (K2, 50 yaşında, temizlikçi)

> Ya ev bir yuvadır işte. Kendi ailenle olduğun, rahat hissettiğin, düzen içinde yaşayabildiğin bir yer. Evine gittiğinde mesela her anlamda rahatlıkla uzanabiliyorsun mesela. Ama kalabalık ortamlarda bu düzen bozuluyor. Evini kaybediyorsun rahatlığı, düzeni de kaybediyorsun. Ne bileyim kendi kafana göre her şeyini kendin yapıyorsun mesela. Çadır bana evsizliği öğretti, rahatsız olmayı, düzensiz yaşamayı öğretti. Konteyner o yüzden biraz daha rahat ve düzenli geldi. (K5, 45 yaşında, ev kadını)

Yukarıda örnek olarak seçilen katılımcı yorumlarında, evsizliğin maddî ve hissî boyutuna yer verilmektedir. K2, kendi durumunu, ortada ve sokakta kalan olarak ifade etmektedir. Bunun sebebi maddi bir güvencesinin olmamasıdır. Katılımcı, "buralar kalksa bizim gidecek yerimiz yok" diyerek, evsizliğine işaret etmektedir. K5 ise "ev bir yuvadır işte" diyerek, evin anlamını vurgulamaktadır. Yuvanın katılımcı için anlamı aileyle olmak, rahat hissetmek, düzen içinde yaşamak olarak gösterilmektedir. Bu anlamda ev, söz konusu deneyimlerin yaşandığı bir yerdir. Dolayısıyla evsizlik, aileyle olmanın, rahatlığın ve düzenin yitimi olarak belirtilmiştir. Katılımcı, çadırda yaşama deneyiminde evsizliği, rahatsızlığı ve düzensizliği normalleştirdiğini, buradan sonrasında konteyneri, aileyle olmak, rahat ve düzen içinde yaşamak konusunda alan açtığı için bir ev olarak görebildiğini söylemiştir.

> Maddi durumum iyi olsa ilişkilerim daha mı iyi olurdu, elbet olurdu. Başkalarından bekleyen, dışlanan, dışarıda kalan ben olmazdım. Çocuklarımın yanında da elim daha güçlü olurdu. Ama olmayınca çocuklara yetemiyorsun, çevrendekiler senden korkuyor. Deprem olduktan sonra bunu daha da hissediyorsun. Yalnızlaşıyorsun. İnsan zaten bu yüzden evsizleşiyor. Ne kadar yalnız olursan maddi anlamda o kadar evsiz oluyorsun (E5, 50 yaşında, serbest çalışan)

> Konteyner çıkınca oraya geçtik. Hani ilk zamanlar yemek falan hep verildi. Öyle güvenlik de aramıyordun yani, işte deprem oluyor, sallanıyor bir şey olmuyor. Bu yetiyordu. Ama sonra dört çocuk hanım ben hepimiz bir göz yerde... ben zaten dedim ya işimden dolayı sinirli bir insandım daha da sinirli bir insan oldum. Mesela eve gelmiyorsun bu yüzden yani oluyor ki, zaten evdekiler zor sığıyor eve. Ben de tek yatmaya gittim. Ev diye bir şey kalmıyor yani. İnsan ona da alışıyor. Dışarıda durmak, soğuk, kar kış, yağmur yaş hep sıradanlaşıyor. (E5)

> Şu anda valla evimde hissettiğim öyle diyebileceğim bir yer yok. Depremden sonra ben hiçbir yerde güvende falan da değilim. Bu benim için biraz saçmalık gibi geliyor. Allah isterse seni her yerde buluyor. Aslına bakarsan biz depremden sonra evsizleştik. Ev diye bir yer artık benim için yok yani. Çok önemi de yok. İnsan bunu görünce ve bunun süreci uzayınca duyarsızlaşıyor herhalde. Nerede olduğunun bir önemi kalmıyor. Her yerde her şey olabilir, soğukta, aç susuz kalabilirsin. Ya da ne bileyim işte öyle zamanlardan geçtik ki paranın bizim için değeri olmadı. Ne giydik ne yedik nerede yaşadık... Her şey anlamsızlaştı. Anlamsız bir ev kurduk kendimize konteynerlerde. Hâlen de konteynerdeyiz zaten. Konteynerde hissetmemeyi öğrendik. (E3, 42 yaşında, serbest çalışan)

Yukarıda örnek olarak seçilen katılımcı yorumlarında, maddi durum ve ilişkiler arasındaki kırılganlığa dikkat çekilmektedir. Bu açıdan E5, başkalarından bekleyecek düzeyde olduğu için dışlanan, dışarıda kalan olduğunu düşünmektedir. Katılımcının maddi güvensizliğini tetikleyen nokta da burasıdır. Sosyal çevrenin ve çocukların yanında daha güçlü olmamak, katılımcı için aynı zamanda bir yalnızlaşma sebebidir. Nitekim evsizlik, bütün bunları kapsayan bir sonuç olarak ifade edilmektedir. Sonuç olarak düşük gelir düzeyiyle paralel bir şekilde gelen; beklentili, dışlanmış ve dışarıda kalan, aile içindeki gücü zayıf ve yalnız bireyler maddi güvensizlik yaşamaktadır. Katılımcı, konteynerle gelen kısmî düzeni de bu çerçeveden değerlendirmektedir. Katılımcının, başlangıçta hayatta kalma dürtüsüyle hareket etmesi ve hayatta kalmaya yönelik bir güvenli alan oluşturması, söz konusu düzeni sağlamıştır. Fakat sonrasında katılımcı, eve sadece ihtiyaç durumunda geldiğini, evinde olabileceği bir rahat alan kalmadığını ifade etmektedir. E3 ise aynı duruma, "şu anda evimde hissettiğim öyle diyebileceğim bir yer yok" şeklinde tepki göstermektedir. Katılımcının bakış açısını farklılaştıran nokta, kaderci bir anlayışla hareket etmesidir. Katılımcı, duyarsızlığını bu sürece bağlamaktadır. Katılımcı için soğukta, aç ve susuz kalmak, paranın değersizleşmesi ve her şeyin anlamsızlaşması bu şekilde rasyonelleştirilmektedir. Fakat her iki açıdan da evsizlik deneyimi, maddi güvensizliğe sahip bireylerin gündelik hayat ritmine yönelik duyarsızlaşma süreci olarak ele alınmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada evsizlik, depremlerin etkilediği bir yaşam biçimi olarak ele alınmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılardan elde edilen bulgular, katılımcıların evsizlikle hem deprem öncesinde hem de deprem sonrasında yüzleştiğini göstermiştir. Deprem öncesinde, bir şekilde düşük kiralı evlerde oturabilmiş, sosyal ilişkilerini sürdürebilmiş katılımcılar, deprem sonrasında düşük kiralı evlerin yıkılması veya ağır hasar almasıyla fiziksel bir mekân kaybı yaşamaktadır. Düşük kira ile oturulacak evlerin yıkılması veya ağır hasar alması, kısmî olarak sağlam evlerdeki kira artışı, bir fiziksel mekân olarak evin kaybı noktasında referans değeri oluşturmaktadır. Bu açıdan, fiziksel mekânın kaybı ile, zaten zor olan yaşam akışı daha da zorlaşmakta, katılımcılar maddi güvensizlik hissini daha derinden yaşamaktadır. Katılımcıların deprem sonrası yaşam ritminin duyarsızlaşma üzerinden kurgulanmasında bu durum etkilidir. Söz konusu duyarsızlaşma, katılımcıların gündelik hayatındaki neredeyse bütün eylemlerin ve ilişkilerin yitimi, aidiyetsizlik ve güvensizlikle bağlantılıdır. Dolayısıyla katılımcılar, maddî ve hissî olarak kendilerini dışlanmış hissetmeye maruz kaldığı için duyarsızlaşmaktadır.

Wisner ve Blaike'nin (2003) ifadesinde geçen, bazı savunmasız grupların hasar, kayıp ve acıya yatkınlığı, depremin etkisinde farklılıklar oluşturmaktadır. Meslek, sağlık, yaş, cinsiyet, sosyal ağlar vs. söz konusu farklılıkları açıklayan temel değişkenlerdir. Bu noktada savunmasızlık, etki kapasitesine güvensizlik bağlamında bakmaktır. Katılımcıların ifadelerinden hareketle, uzun vadeli bir deprem sonrası sürece bakıldığında, benzer bir durumla karşılaşılmaktadır. Katılımcılar için de depremin etki kapasitesini güvensizlik belirlemektedir. Katılımcılar, deprem sonrası güvensizliklerini, aidiyetsizlik, yalnızlık ve duyarsızlaşma bağlamında anlamlandırmaktadır. Bu durum deprem sonrası süreçte ortaya çıkan fiziksel mekân yitiminin, toplumsal ilişkilere aidiyet konusunda bir belirsizlik yarattığını göstermektedir. Diğer yandan katılımcıların depremden önceki hayatında da benzer duyguları taşımasına rağmen bir şekilde gündelik faaliyetlerini sürdürmesi ve aidiyet kurması, deprem sonrası evsizliğin bir arka plan yaşam biçimi olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın ayırt edici bir noktası, deprem sürecinin kısa ve uzun vadeli etkilerinin detaylı bir şekilde ele alınmasıdır. Deprem süreci; deprem öncesi, deprem ânı ve mevcut ânı kapsayan geniş zamanlı bir süreç olarak deprem sonrası şeklinde kategorize edilmiştir. Katılımcıların arka plan yaşam biçiminin oluşum aşamalarının, oluşturulan gündelik hayat ritmi, yitirilen gündelik hayat ritmi ve ritimsizlik şeklinde olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların deprem sürecini deneyimleme biçiminde, üç aşamalı bir perspektif oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, deprem ânında, hayatta kalma ve hayatta kalmaya yönelik beklentiler oluşturmuştur. Bu durumda sosyal ağlar, ekonomik sermaye, sağlık durumu gibi katılımcıları savunmasız kılan aidiyet temsilleri herkes için aynıdır. Katılımcılar, her koşul ve kesimden insanın deprem ânından aynı derecede etkilendiğini, herkesin ortak derdi ve beklentisinin hayatta kalmak olduğunu ifade etmiştir. Daha sonrasında fiziksel bir mekân yitimi ile karşılaşan, sosyal ağları ve ekonomik sermayeleri zayıf olan katılımcılar, memleketlerinde ve evsiz olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştır. Katılımcılar buradan itibaren şartları değerlendirmeye başlamışlardır. Deprem sonrası yitirilen gündelik hayatın etkilerine bu aşamada dikkat çekilmiştir. Katılımcılar, fiziksel mekânın kaybı, eşya yitimi, düzensizlik gibi evi temsil eden göstergelere vurgu yaparak söz konusu şartlarını yansıtmışlardır. Katılımcıların eksikliklerini görmeleri ise çevrelerinde maddi durumu iyi olan insanların yaşam akışının devam etmeye başlamasıyla fark edilmiştir. Deprem sonrası sürecin uzun vâdeli etkileri bağlamında katılımcılar, kendilerini "arada kalanlar" olarak ifade etmişlerdir. Nitekim depremin katılımcılar üzerindeki etkisinin bugün de devam etmesi bu durumu doğrulamaktadır. Konteynerde yaşamaya devam eden katılımcılar, evlerinin olmaması, gelir düzeylerinin ev kiralarını karşılayacak seviyede olmamasından dolayı konteynerlerin kaldırılmasından ve normal hayata dönülmesinden korkmaktadır. Fakat bir yandan da konteynerlerin bir ev rahatlığı vermediğini, güvenlik açıklarının fazlalığını dile getirmektedir. Burada dikkat çeken nokta, katılımcıların, ritimsizlik ve ritmin yeniden inşası konusunda bir belirsizlik yaşamasıdır. Katılımcıları belirsizleştiren bu durum, tam da kendilerini "arada kalanlar" şeklinde tanımlamalarıyla ilgilidir. Katılımcıların arada kalmasının sebebi de maddî güvensizliktir.

Sonuç olarak bu çalışmada, evsizlik deneyimi sürekli bir yaşam ritmi olarak ele alınmıştır. Deprem ve depremin toplumsal etkilerine yönelik çalışmalarda, evsizlik deneyimi olarak tanımlanan söz konusu unsurları detaylandırmak, depremden etkilenen birey ve grupların gündelik hayatındaki kopuşları anlamak açısından önemlidir. Diğer yandan afetler sonrasında, süreçten daha fazla etkilenen insan ve grupların varlığını yok sayarak, herkesin eşit derecede etkilendiği iddiasında bulunmak, yapısal eşitsizliklerin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu yüzden, depremin etki gücünün farklı insan ve gruplar üzerinden analizini içeren araştırmaların sayısının artması gerekmektedir. Deprem sonrası politikalarda da sosyal bütünlüğün yeniden inşasının önemli bir parçası olan evsizlik boyutuna önem verilmelidir.

Beyan ve Açıklamalar

1. **Araştırmacıların katkı oranı beyanı:** Araştırma tek yazarlıdır.
2. **Çıkar çatışması:** Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
3. **Etik Raporu:** Araştırma, Samsun Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu, 13.09.2024 onay tarihli, 2024-70 karar numarası ile uygun görülmüştür.
4. **Araştırmanın Modeli:** Bu çalışma bir araştırma makalesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni çerçevesinde oluşturulmuştur. Bir yaşam biçimi olarak ele alınan evsizliğin hangi ortam ve durumda, nasıl bir deneyim olduğunun anlamlandırılması nitel araştırma yönteminin seçim sebebidir. Bire bir görüşmeler esnasında kullanılan mülakat sorularının hazırlanmasında, “evsizliğin deneyimleyen kişiler için ne anlama geldiğinin” detaylandırılmasına önem verilmiştir.

References

Akbaş, E. (2020). Disasters and social policy. Disaster sociology, İ. Can (Ed.) (331-349). Çizgi.

Akçakaya, E. Y., & Him, M. S. (2020). Assessing the social networks of older people in terms of disaster risk. *Senex: Journal of Aging Studies, 4,* (3-16).

Akgüngör, Ç. (2010). Considering disasters from a sociological perspective. *LAU Journal of Social Sciences, 1*(1), (4-22).

Alexander, D. (2005). An interpretatıon of disaster in terms of changes in culture, society and internatıonal relations. *What is Disaster? New Answers to Old Questıons,* R. W. Perry & L. E. Qarantelli (Ed.), (25-38). Xlibris Press.

Alexander, D. (2010). The L'Aquila earthquake of 6 April 2009 and Italian government policy on disaster response. *Journal of Natural Resources Policy Research*, *2*, (325-342).

Anderson, N. (2017). *Hobo the sociology of the homeless man*, Heretik.

Aydemir, M. A. (2020). Cultural situation and human experience arising in disasters: An experiential analysis of typology of disaster victim, Disaster *sociology,* İ. Can (Ed.), (305-328). Çizgi.

Bachelard, G. (2014). *The poetics of the space,* İthaki.

Bauman, Z. (1999). *Work, consumerism and the new poor*, Sarmal.

Bayat, A. (2008). *Street politics poor people's movements in Iran,* Phoenix.

Bayhan, V. (2012). The sociological context of making sense of the earthquake in a traumatic chaos environment. *Sociologically, 3* (335-248).

Becker, H. B. (2021). *Evidence*, Nika.

Boın, A., & T'Hart, P. (2007). The crisis aproach. *Handbook of disaster research,* H. Rodrîguez, E. L. Quarantelli ve R. R. Dynes (Ed.), (42-54), Springer.

Bourdieu, P. (2015). *Practical reasons on the theory of action*, Hil.

Bourdieu, P., & Wacquant, L. (2023). *An invitation to reflective sociology,* İletişim.

Can, İ. (2020). Instead of Introduction: An effort to create a field for disaster sociology. *Disaster sociology,* İ. Can (Ed.) (15-36). Çizgi.

Creswell, J. W. (2017). *The research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches,* Eğiten Kitap.

Creswell, J. W. (2020). *Qualitative research methods qualitative research and research design according to five approaches,* Siyasal.

Çakı, F. (2022). Disasters and disaster victims from vulnerability perspective. *The sociology of disadvantaged Groups: Inequalities, risks, and solutions,* A. Demir (Ed.), (231-261). Paradigma Akademi.

Dahlberg, R., Rubin, O., & Vendelø, M. (2016). *Disaster research an introduction*, Routledge.

Denzin, N. K., & Lincoln, S. Y. (2021). Introduction qualitative research discipline and practical, Qualitative researchs guidebook, N. K. Denzin & S. Y. Lincoln (Ed.), (1-27). Vizetek.

Fırat, M. (2020). Earthquakes as natural and social disasters. *Disaster sociology,* İ. Can (Ed.), (167-186). Çizgi.

Fothhergill, A. (2003). The stigma of charity: Gender, class, and disaster assis. *The Sociological Quarterly*, *4*(44), (ss.659-680). https://www.jstor.org/stable/4120727

Giddens, A. (2020). *Consequences of modernity*. Ayrıntı.

Karaarslan, F. (2021). Remembering a human condition or reflections on the boundaries of everyday life. *Routine and wonder the pandemic as an opportunity and an exam,* F. Karaarslan & S. Doğan (Ed.), (49-66). DBY.

Lefebvre, H. (2015). *Critique of everyday life II*. Sel.

Lefebvre, H. (2017). *Rhythmanalysis space, time and everyday life.* Sel.

Parliamentary Inquiry Commission. (2000). *Report of the Parliamentary Inquiry Commission Established to Identify Measures That Can Be Taken Against Earthquakes and the Precautions Required to Minimize Earthquake Damage* (No. 308).

Parliamentary Inquiry Commission. (2021). *Report of the Parliamentary Inquiry Commission Established to Identify Measures That Can Be Taken Against Earthquakes and the Precautions Required to Minimize Earthquake Damage* (No. 278).

Parliamentary Inquiry Commission. (2023). *Report of the Parliamentary Research Commission Established to Examine All Aspects of the Consequences of the Kahramanmaraş-Centered Earthquakes, to Develop an Earthquake-Resilient Building Stock, and to Identify the Measures Required to Enhance the Effectiveness of Urban Transformation Practices.* https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=3134

Merleau-Ponty, M. (2020). *The phenomenology of perception.* İthaki.

Miles, B. M., Huberman, M., & Saldana, J. (2023). Qualitative data analysis. Pegem Akademi.

Perry, W., R. (2007). What is a disaster? *Handbook of Disaster Research,* Rodriguez, H., Qarantelli, L., E., & Dynes, R., R. (Ed.), (1-15). Springer.

Saldana, J. (2019). A coding handbook for qualitative researchers. Pegem Akademi.

Tarhan, H. (2023). Qualitative and Action Research Using MAXQDA a qualitative and mixed method data analysis program. *Qualitative research and action research in the social sciences: Approaches, new explorations, and applications,* S. Toraman Türk (Ed.), (231-262). Pegem Akademi.

Toraman Türk, S. (2023). Qualitative research and action research: Which design is used when, why, and how? *Qualitative research and action research in the social sciences: Approaches, new explorations, and applications*, S. Toraman Türk (Ed.), (1-20). Pegem Akademi.

van Manen, M. (2016). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Routledge.

Wacquant, L. (2012). *Body and soul notebooks of apprentice boxer.* Boğaziçi Üniversitesi.

Wisner, B., Blaikie, P., & Davis, L. (2003). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters*. Routledge.

Zakour, J. Z., & Harrell, E. B. (2008). Access to disaster services: Social work interventions for vulnarable populations. *Journal of Social Service Research*, *30*(2), (27-54). https://doi.org/10.1300/J079v30n02